

Fakulta právnická Západočeské univerzity v Plzni

Katedra soukromého práva a civilního procesu

Diplomová práce

**Náhrada nemajetkové újmy
a ochrana osobnosti**

Vlastimil Patrick Kolář

2012

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Náhrada nemajetkové újmy a ochrana osobnosti“ vypracoval samostatně a veškeré prameny a zdroje informací, které jsem použil pro sepsání této práce, byly citovány v poznámkách pod čarou a jsou uvedeny v seznamu použitých pramenů a literatury.

Děkuji vedoucímu diplomové práce prof. JUDr. Vladimíru Plecitému, CSc. Dále bych rád poděkoval JUDr. Petr Bezouškovi, Ph.D. a JUDr. Milanu Hulmákovi, Ph.D. za jejich seminární výuku, která ve mně vzbudila zájem o tuto problematiku. JUDr. Petr Bezouškovi, Ph.D zvláště děkuji za pomoc při výběru tématu diplomové práce.

Seznam použitých zkratek

LZPS – USNESENÍ předsednictva České národní rady ze dne 16. prosince 1992 o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, 2/1993Sb.

OZ – zákon č. 40/1964 Sb. ze dne 26. února 1964, občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, Pozn.: V textu používám spojení „současný občanský zákoník“, myšleno platný a účinný občanský zákoník.

NOZ – zákon č. 89/2012 Sb., platný občanský zákoník, s účinností od 1.1.2014

OSŘ – zákon č. 99/1963 Sb. ze dne 4. prosince 1963, Občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

ZP – zákon č. 262/2006 Sb. ze dne 21. dubna 2006, Zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů

ABGB - Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch

BGB - Bürgerliches Gesetzbuch

PETL – Principles of European Tort Law, Principy Evropského deliktního práva

ÚS - Ústavní soud České republiky

NS – Nejvyšší soud České republiky

Jsou-li nějaké základní zásady právní, nejsou lepší, než jaké formulovalo římské právo: žít čestně, nikomu neškodit a dát každému, co mu patří.

Prof. Dr. JUDr. Karel Eliáš

Obsah

Úvod.....	8
1. Základní vymezení problematiky	10
2. Náhrada škody.....	12
2.1. Úvod do problematiky náhrady škody.....	12
2.2. Rozsah a způsob náhrady škody	15
2.3. Uplatnění nároku z odpovědnosti za škodu.....	16
2.4. Rozlišení pojmů újma a škoda.....	17
2.5. Různorodost nehmotných statků	18
3. Nemajetková újma.....	20
3.1. Vývoj nemajetkové újmy v českém občanském právu	20
3.2. Náhrada za nemajetkovou újmu.....	20
3.3. Nároky při škodě na zdraví.....	21
3.3.1. Jednorázové odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění.	22
3.3.2. Mimořádné zvýšení odškodnění.	26
3.3.3. Předpoklady pro snížení rozsahu náhrady škody	27
3.3.4. Proporcionalita při odškodňování škody na zdraví a volná úvaha soudů.....	28
3.3.5. Jednorázové odškodnění pozůstalých v případě usmrcení osoby blízké.....	30
3.4. Náhrada škody na zdraví v novém občanském zákoníku	32
4. Ochrana osobnosti	36
4.1. Lidská osobnost a její právo na ochranu.....	36
4.2. Všeobecné osobnostní právo a osobnostní práva zvláštní.....	37
4.3. Prameny osobnostních práv v ČR	38
4.4. Občanskoprávní úprava ochrany osobnosti v ČR.....	39
4.5. Občanskoprávní prostředky ochrany.....	41
4.6. Náhrada nemajetkové újmy v penězích a její výše.....	43
4.7. Náklady řízení v řízeních na ochranu osobnosti	46
4.8. Ochrana osobnosti v novém občanském zákoníku.....	47

5. Preventivní působení náhrady škody a nemajetkové újmy při ochraně osobnosti	49
6. K promlčení práva na náhradu nemajetkové újmy.....	51
6.1. Sjednocení judikatury ve věci promlčitelnosti práva na náhradu nemajetkové újmy v penězích	52
6.2. Nepromlčitelnost práva na náhradu nemajetkové újmy de lege ferenda.....	53
7. Metodika přiměřenosti při posuzování nemajetkové újmy	55
8. Exkurz do ostatních evropských právních systémů	57
9. Vztah nároků nemateriální újmy a ochrany osobnosti	59
9.1. Non bis in idem	59
9.2. Spory o náhradu škody na zdraví v režimu ochrany osobnosti	61
10. Místo závěru	64
Summary	66
Seznam použitých zdrojů	67

Úvod

Téma náhrady nemajetkové újmy a ochranu osobnosti jsem si zvolil z toho důvodu, že zde vidím prostor pro budoucí rozvoj této oblasti občanského práva nejen vlivem evropských trendů, ale také díky stále vzrůstajícímu vlivu rozhodovací praxe soudů. Právě v této oblasti mají soudy nezastupitelný význam a náhrada nemajetkové újmy patří bezesporu mezi stěžejní oblasti tzv. soudcovského práva. V diplomové práci se budu snažit demonstrovat skutečnost, jak nezanedbatelný význam pro pozitivní vývoj náhrady imateriální újmy – jako klíčového tématu této práce - sehrála rozhodovací praxe soudů v ČR. Bez bližší znalosti judikatury se nelze tomuto tématu blíže věnovat.

Prvním impulsem, který vzbudil můj zájem o toto téma, byly mediálně známé a na veřejnosti hodně diskutované kauzy záměny novorozenců, či mnohé další případy úmrtí osob blízkých. Z pohledu občanskoprávního je zajímavé analyzovat nároky příbuzných obětí, které se domáhají náhrady nemajetkové újmy v penězích jako satisfakci za neoprávněný zásah do práva na zdraví či rodinného života. Nejistota při určování náhrady nemajetkové újmy je předmětem mnoha teoretických diskuzí a v praxi činí nemalé problémy.

Vlastní diplomové práce je rozdělena do několika částí. Záměrně se zde propojují zdánlivě nesouvisející oblasti občanského práva, náhrada škody a ochrana osobnosti. Z práce je patrné, že obě oblasti jsou si v mnohém podobné a jejich nesystematická roztržitost v současné úpravě občanského zákoníku činí v praxi značné obtíže.

Hned na úvod bych zdůraznil, že oblast náhrady škody i ochrany osobnosti **redukuji pouze na případy související se škodou na zdraví, kde se tyto dvě oblasti nejvíce prolínají**. V úvodní části práce se zabývám teoretickým pojetím odpovědnosti, rozlišením pojmů újmy a škody, rozsahem náhrady škody a rozdělením nehmotných statků. Druhá část práce je věnována nemajetkové újmě s důrazem na nároky vyplývající ze škody (újmy) na zdraví. Třetí část je věnována ochraně osobnosti opět se zaměřením na oblast případů náhrady nemajetkové újmy při ochraně zdraví, důstojnosti, rodinného života atd. Zvláštní pozornost jsem věnoval specifickému problému promlčení práva na náhradu nemajetkové újmy, na jejímž řešení se donedávna nemohla shodnout právní teorie ani praxe.

Závěrem práce dojde na vzájemné porovnání a analýzu nároků nemateriální újmy a ochrany osobnosti. Jejich vzájemný vztah se pokusím demonstrovat na nedávno pravomocně skončeném případě odškodnění rodičů v souvislosti s úmrtím jejich dcery. V daném případě byly úspěšně využity prostředky náhrady škody na zdraví a zároveň prostředky ochrany osobnosti. Okrajově se v práci zabývám i metodikou přiměřenosti při posuzování nemajetkové újmy, která je nezbytnou součástí odůvodnění v rozhodnutí o náhradě nemajetkové újmy v penězích. Způsob úpravy institutů náhrady škody a ochrany osobnosti se snažím zasadit do kontextu navrhovaného znění nového občanského zákoníku.

1. Základní vymezení problematiky

Diplomová práce si klade za cíl popsat základní principy a trendy v oblastech náhrady škody, se zaměřením na právní úpravu náhrady škody na zdraví a náhrady imateriální újmy ve sporech na ochranu osobnosti. I když oba instituty kompenzují poškození zdraví či zásah do osobnostních práv, jsou podmínky pro jejich uplatnění značně rozdílné. V oblasti náhrady nemajetkové újmy, zejména náhrady škody na zdraví lze v posledních letech pozorovat nárůst žalob z titulu ochrany osobnosti a zároveň se zvyšuje výše přiznaného odškodnění.¹ I tak jsme stále svědky značných rozdílů ve výši přiznávaných náhrad v souvislosti s mnoha faktory. V této práci se zaměřím na relevantní judikaturu z oblasti náhrady nemajetkové újmy a ochrany osobnosti.

V praxi se často setkáme s případy, kdy se poškozený na základě identického skutku domáhá zadostiučinění z titulu náhrady škody na zdraví² u okresního soudu a zároveň požaduje satisfakci uplatněním samostatného nároku z titulu práva na ochranu osobnosti³ u krajského soudu. Vzniká tak otázka, zda si nároky z práva na odškodnění bolestného a ztížení společenského uplatnění konkurují s nároky vyplývající z práva na ochranu osobnosti, nebo zda se jedná o zcela samostatné nároky, které poskytuje současný občanský zákoník. Vzhledem k tomu, že rozlišení nároků na náhradu nemajetkové újmy a náhrady škody je v současném občanském zákoníku *de lege lata* řešeno velmi nedůsledně, dochází k výše zmiňovaným problémům. Cílem práce je analyzovat tyto instituty, porovnat současnou právní úpravu s novým kodexem civilního práva, který nabyde účinnosti již v roce 2014 a poskytnout dostatečnou míru materiálu umožňující odlišení těchto dvou svěbytných nároků.

Pokusím se ukázat, že ochrana osobnosti má význam zejména tam, kde náhrada za nemateriální újmu poskytuje neadekvátní paušální ochranu a zcela opomíjí individuální posouzení konkrétního případu, jako je tomu zejména v případě jednorázového odškodnění při úmrtí osoby blízké v ustanovení § 444 odst. 3 OZ.

¹ VLASÁK, Michal. Aktuální vývoj civilních deliktů napříč Evropou na pozadí mezinárodní konference "European Tort Law 2008". Právní rozhledy. 2009, 13, s. 489. [článek]

² §442 a následující OZ

³ §13 OZ

Cílem práce bude také rozbor platné právní úpravy v kontextu současné judikatury a schváleného návrhu občanského zákoníku NOZ. I když do účinnosti nového kodexu zbývají ještě skoro dva roky, pokusím se odhadnout vývoj budoucí judikatury a možný vliv nového kodexu na spory v oblasti náhrady nemajetkové ujmy.

2. Náhrada škody

2.1. Úvod do problematiky náhrady škody

Občanské právo si klade za cíl regulovat případy porušení smluvní povinnosti nebo případy jiného jednání vyvolávající škodu. Úprava odpovědnosti za škodu poskytuje ochranu majetkovým i nemajetkovým hodnotám (např. ochranu zdraví). Poškozený má právo požadovat po škůdci, aby uvedl vše do stavu před zásahem. To je v případě zásahu do majetku možné, ale hůře se tak činí v případě způsobení újmy na zdraví. Právní řád dále stanoví sankce za porušení osobnostních vztahů, ohrožení života a zdraví i dalších nehmotných statků. Princip náhrady škody i předcházení škodám (dle §415 OZ) patří mezi základní zásady občanského práva. Poškozený může na škůdci požadovat náhradu škody buď na základě závazku (dle §489 OZ) nebo z důvodu protiprávního úkonu (deliktu).⁴

Odpovědnost za škodu se nejčastěji pojímá jako sekundární právní povinnost, která vzniká subjektu, porušujícímu primární právní povinnost, vyplývající ze zákona nebo jiné právní skutečnosti. Tuto sekundární neboli odpovědnostní povinnost lze považovat za sankci, která se ukládá narušiteli a znamená nové zatížení subjektu. „Odpovědnostním následkem protiprávního jednání nemůže být samotný sekundární vztah, ale pouze jeho obsah, tj. právní povinnost, která vzniká v právní sféře narušitele práva (odpovědnostní právní povinnost)“⁵. Následek se může projevit v závislosti na povaze porušené povinnosti buď v majetkové sféře rušitele (objevuje se nejčastěji) nebo ve sféře osobnostní. Projevuje se například v povinnosti nahradit způsobenou škodu⁶ nebo poskytnout přiměřené zadostiučinění⁷. Každé povinnosti odpovídá na druhé straně korespondující právo či oprávnění subjektu, vůči němuž byla porušena primární povinnost, aby se domáhal splnění dané povinnosti. Právě tento vztah tvoří obsah pojmů odpovědnost za škodu.

Nelze ovšem zapomínat na základní východiska deliktní náhrady škody, která stanoví, že utrpí-li někdo škodu, měl by ji v zásadě nést sám. V Rakousku se tato zásada odráží v ustanovení §1311 ABGB, který volně přeloženo stanoví: „kdo něco má, může utrpět

⁴ Zde se použije přiměřeně ustanovení o závazcích ze smluv, §492 OZ

⁵ HANDLAR, J. Několik poznámek ke koncepci odpovědnosti jako sekundárního právního vztahu. Právník, 2004, č. 2, s. 176

⁶ §420 OZ

⁷ §13, §19b OZ

škodu a tuto škodu má nést sám, pokud ji právní řád nepřičítá někomu jinému a nezavazuje ho tak k její náhradě; v takovém případě totiž nejde o škodu vzniklou náhodně.“ Právní úprava pak teprve stanoví podmínky, za jakých se povinnost nést škodu přenáší na jiný subjekt (škůdce).⁸ Sluší se poznamenat, že existuje škoda, například způsobená náhodou (vyšší mocí), za kterou nikdo nemůže a není z ní nikdo povinnen. Hlavní funkcí odpovědnostního vztahu je reparace, respektive satisfakce újmy vzniklé porušením práva postiženého subjektu. Tím se liší od běžných závazkových vztahů, které vznikají na základě právních úkonů (zejména ze smluv) a jejím účelem je dosažení určitého ekonomického cíle. Dojde-li ke vzniku škody, musí právní odpovědnost zajišťovat plnou náhradu škodlivých následků v souladu se zásadami „neminem leadere“ a „vyrovnávací spravedlnosti“, tj. spravedlivou a zároveň urychleně poskytnutou právní ochranu.⁹ Právním důvodem vzniku odpovědnosti za škodu je zásadně protiprávní úkon. V některých případech se stanoví povinnost k nápravě či náhradě vzniklé újmy i tehdy, i když k jejímu vzniku nepředcházelo protiprávní jednání subjektu.

Základní předpoklady vzniku odpovědnosti za škodu tvoří tři, respektive čtyři složky:

1. Protiprávní úkon, čili porušení právní povinnosti
2. Škoda
3. Příčinná souvislost mezi protiprávním úkonem a škodou
4. V případě subjektivní odpovědnosti i zavinění ve formě úmyslu, či nedbalosti

První tři předpoklady tvoří složky pro vznik tzv. objektivní odpovědnosti, byť česká právní úprava vychází zejména ze subjektivního pojetí odpovědnosti.¹⁰ Při subjektivní odpovědnosti se zásadně ukládá povinnost nahradit škodu tomu, kdo ji způsobil vlastním zaviněním protiprávním činem (čtvrtý znak). Česká právní úprava zde vychází ze zavinění předpokládaného (presumovaného) nikoliv dokazovaného. Z toho důvodu se na straně škůdce připouští tzv. exkulpace (vyvinění). Presumuje se nevědomá nedbalost, úmysl škůdce by musel poškozený dokázat.

Stále více se prosazuje koncepce hrazení tzv. nezaviněné škody, tedy princip tzv. „objektivní odpovědnosti“. Tato koncepce spočívá na zásadě „kdo má prospěch z výkonu

⁸ BEZOUŠKA, Petr. Základní východiska delikt ní náhrady škody. In NOVOTNÁ, Marianna; JURČOVÁ, Monika (eds.). Súkromné právo v európskej perspektíve. 1. vyd. Trnava: Typi Universitatis Tyrnaviensis, 2011, s. 9-22.

⁹ KNAPPOVÁ, Marta; ŠVESTKA, Jiří; DVOŘÁK, Jan. Občanské právo hmotné 2. 4, aktualizované a doplněné vydání. [s.l.] : [s.n.], 2006. Funkce odpovědnosti za škodu, s. 416.

¹⁰ §420 OZ

činnosti, ať nese i její nebezpečí“¹¹. Povinnost úhrady škody za škodlivý výsledek se ukládá bez ohledu na to, zda k němu došlo úmyslným či nedbalostním zaviněním. Objektivní odpovědnost může najít své místo při zkoumání odpovědnosti zdravotnického zařízení při posuzování náhrady nemajetkové újmy. Jedná se zejména o aplikaci ustanovení §421a. Hlavním účelem je posílení právní pozice poškozeného, který předpokládá odbornou způsobilost v zacházení s věcí i znalost jejího působení. Předpokladem odpovědnosti za škodu jsou účinky přístroje vedoucí ke škodní události, která má původ v povaze přístroje nebo jiné věci, již bylo při plnění závazku použito. Z judikatury jsou známy případy, kdy k takovým škodám dochází např. při popáleninách nebo jiných újmách na zdraví, v důsledku vadné funkce nebo obsluhy ozařovacího zařízení, rentgenového přístroje, inkubátoru či v důsledku nesterility injekčních jehel či stříkaček.¹²

Mezi aktuální témata aplikace §421a OZ jistě patří případ nevyhovujících prsních implantátů francouzské společnosti PIP. Ministerstvo zdravotnictví nedávno vydalo stanovisko, ve kterém tvrdí, že výměnu nevyhovujících implantátů má hradit zařízení, které původní operaci provedlo a to právě s poukazem na znění §421a OZ.¹³ Tento závěr byl podroben kritice odborné veřejnosti, která správně poukazuje na fakt, že stanovisko Ministerstva zdravotnictví musí být právně vadné, protože opomíjí nenaplnění podmínek nutných pro vznik škody (škoda na zdraví či majetku se zatím nematerializovala, tj. nevznikla).¹⁴ Zcela kontaktně se česká právní doktrína zastává názoru, že nemocnice jsou povinny nahradit škodu i v případě, kdy jinak bezvadný lék způsobí nepředvídanou reakci.¹⁵

¹¹ FIALA, Josef; KINDL, Milan a kol. Občanské právo hmotné. 2. upravené vydání. [s.l.] : [s.n.], 2009. Náhrada škody, s. 507-508.

¹² ŠVESTKA, Jiří; SPÁČIL, Jiří; ŠKÁROVÁ, Marta; HULMÁK, Milan a kolektiv. Občanský zákoník I, II. 2. vydání. Praha : [s.n.], 2009. Škoda způsobena okolnostmi, s. 1226-1227.

¹³ Stanovisko MZ k problematice hrazení výměny zdravotně nevyhovujících prsních implantátů PIP v České republice. In: Ministerstvo zdravotnictví ČR [online]. [cit. 2012-03-06]. Dostupné z: http://www.mzcr.cz/dokumenty/stanovisko-mz-k-problematice-hrazeni-vymeny-zdravotne-neyhovujicich-prsnich-imp_5916_1.html

¹⁴ DOLEŽAL, Tomáš. Prsní implantáty – Kritika stanoviska MZ ČR k úhradě nákladů za reoperaci. In: Zdravotnické právo a bioetika [online]. [cit. 2012-03-06]. Dostupné z: <http://zdravotnickepravo.info/prsni-implantaty-kritika-stanoviska-mz-cr-k-uhrade-nakladu-za-reoperaci/>

¹⁵ BEZOUŠKA, Petr. JOSEF FIALA, Milan Kindl a kol. Občanské právo hmotné. 2. upravené vydání. 2009, s. 554.

2.2. Rozsah a způsob náhrady škody

Před novelou občanského zákoníku z roku 1991 (zákon č. 509/1991) se odškodňovalo prioritně navrácením v předešlý stav a škoda se hradila zásadně v penězích. Současný občanský zákoník staví na zásadě plné náhrady majetkové škody, de lege lata se dle §442 OZ nahrazuje skutečná škoda a také to, co poškozenému ušlo (ušlý zisk). Škoda se hradí v penězích, požádá-li však o to poškozený a je-li to možné a účelné, hradí se škoda uvedením do předešlého stavu.

Do budoucna lze počítat se změnou, kdy NOZ zakotvuje pravidlo opačné, tedy náhradu škody uvedením do předešlého stavu jako základní (tzv. předvolené) řešení. Soud se od tohoto způsobu naturální restituce odchýlí pouze tehdy, navrhne-li to samotný poškozený nebo nebude-li náhrada uvedením do předešlého stavu dobře možná. Odstraní se tak současné zkoumání soudu, zda je náhrada účelná, protože tato úvaha by měla náležet zejména poškozenému.¹⁶

Za skutečnou škodu (*damnum emergens*) se považuje zmenšení majetku poškozeného. Proto lze za skutečnou škodu považovat i náklady nezbytně nutné k novému pořízení věcí, a to i tehdy, když náklady přesahují cenu věci v době vzniku škodní události.¹⁷ Za součást skutečné škody lze považovat i náklady spojené s odstraněním následků škody nebo náklady spojené se zjištěním rozsahu škody.¹⁸ Za skutečnou škodu nelze považovat jen škodu na věci, ale také škodu na majetkových právech a jiných majetkových hodnotách. Německá judikatura uznává i nárok na náhradu částky vyplacené jako odměny vedoucí k dopadení škůdce, je-li její výše přiměřená.¹⁹ To by zřejmě v českém kontextu náhrady skutečné škody neobstálo.

Za ušlý zisk (*lucrum cessans*) se považuje to, čeho je možné dosáhnout při běžném sledu událostí, kdyby nedošlo ke vzniku škody. Podstata spočívá v důsledku protiprávního

¹⁶ ELIÁŠ, Karel. Nový občanský zákoník: Náhrada škody – přednostně uvedením do předešlého stavu [online]. 2011 [cit. 2011-10-29]. Konkrétní změny. Dostupné z WWW: <<http://obcanskyzakonik.justice.cz/cz/nahrada-skody/konkretni-zmeny.html#4>>. [webová stránka]

¹⁷ POKORNÝ, Milan; HOCHMAN, Josef. Odpovědnost za škodu: v právu občanském a pracovním. [s.l.] : [s.n.], 2008. Způsob a rozsah náhrady škody, s. 106-107.

¹⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 11. 1990, 1 Cz 86/90 (R 7/1992): „Za skutečnou škodu se považují i nutné a účelně vynaložené náklady, které byl poškozený nucen vynaložit za vypůjčení automobilu ve srovnání s náklady, které by jinak vynaložil na provoz svého automobilu.“

¹⁹ FIALA, Josef; MILAN, Milan; KINDL, a kol. Občanské právo hmotné. 2. upravené vydání. [s.l.] : [s.n.], 2009. Náhrada škody, s. 516

úkonu, jehož příčinou nedošlo k rozmnožení majetku poškozeného, který mohl poškozený odůvodněně očekávat se zřetelem k obvyklému sledu událostí. Právní praxe se kloní k tomu, že musí být zjištěna vysoce pravděpodobná výše, tedy výše, která se v praxi blíží jistotě.²⁰ Není vyloučené, aby v konkrétním případě vznikly poškozenému nároky oba, tedy skutečná škoda i ušlý zisk.²¹ Za ušlý zisk se nepovažuje škůdcem nepředvídaná škoda.

Náhrada škody podle §442 OZ je na rozdíl od náhrady škody v obchodním zákoníku kogentní povahy což znamená, že strany nemohou rozsah náhrady rozšiřovat ani omezovat. Zároveň platí, že nároku na náhradu škody se nelze předem vzdát.²² Tato úprava je terčem kritiky, zejména z úst prof. Karla Eliáše. Ten ji považuje za projev totalitního právního myšlení. V jednom ze svých článků uvádí: „*Takové pravidlo, které má své zdůvodnění leda pro některé speciální případy (typicky při ochraně slabší smluvní strany), nemá jako obecná norma v evropských zákonících obdoby.*“²³ V současnosti se již absolutní vzdání náhrady škody mírní rozhodnutími Nejvyššího soudu, ve kterých se za určitých okolností smluvní omezení práva na náhradu škody připouští. Obecně se jedná o případy, kdy je vznik práva odpovědnosti za škodu upraven dispozitivně.²⁴ Do budoucna, tedy v aktuálním znění NOZ se s tímto flagrantním omezením autonomie smluvní vůle nadále nepočítá.

Výši škody je povinen prokázat poškozený. Na něm spočívá povinnost tvrzení, břemeno tvrzení, důkazní povinnost i důkazní břemeno. Pokud nelze výši škody určit, může ji určit soud podle své úvahy (§ 136 o.s.ř.). Tohoto ustanovení se využívá zejména při stanovení náhrady nemajetkové újmy, kterou nelze nikdy s jistotou předem vyčíslit.

2.3. Uplatnění nároku z odpovědnosti za škodu

Ustanovení současného občanského zákoníku §100 odst. 2 stanoví, že se promlčují všechna práva majetková s výjimkou práva vlastnického. Nepromlčují se nemajetková práva, včetně práva na ochranu osobnosti § 11 a následující. Konkrétně ustanovení §106

²⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 1. 1996, II Odon 15/1996

²¹ Tamtéž

²² §574 odst. 2 OZ: „*Dohoda, kterou se někdo vzdává práv, jež mohou v budoucnu teprve vzniknout je neplatná*“

²³ TICHÝ, Luboš. Náhrada škody v připravovaném návrhu českého občanského zákoníku. In ELIÁŠ, Karel. Vývoj práva deliktární odpovědnosti za škodu v České republice, Rakousku a Evropě. PF UK. Praha : Vodnář, 2005. s. 67.

²⁴ Srovnej Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 31.7.2007, 25 Cdo 2855/2004 (R 100/2007)

odst. 1 stanoví promlčení nároku na náhradu škody. Zákon rozlišuje subjektivní lhůtu, ve které se promlčí právo za 2 roky ode dne, kdy se poškozený dozví o škodě a o tom, kdo za ni odpovídá. Nejpozději se právo promlčí za 3 roky, a jde-li o škodu způsobenou úmyslně, za 10 let ode dne, kdy došlo k události (objektivní lhůta). U újmy na zdraví není objektivní lhůta stanovena, tedy nárok se uplatňuje výhradně v 2leté subjektivní lhůtě. Tím se posiluje ochrana poškozeného. Je tím akcentována zvláštní povaha těchto práv, kdy ke vzniku újmy na zdraví může dojít až po uplynutí delší než tříleté, či desetileté doby od vzniku události. Zabraňuje se tak situaci, kdy by škůdce mohl namítat promlčení ještě dříve, než by se poškozený o újmě na zdraví dozvěděl.

Okamžik začátku i konce promlčecí doby může být u každého dílčího nároku jiný. Vychází se zejména z toho, že předpoklady na splnění jednotlivých nároků jsou jiné a mohou tak být naplněny v různou dobu. Například u nároku na náhradu účelně vynaložených nákladů spojených s léčením, bude začátek promlčecí lhůty den vynaložení těchto nákladů (nejpozději však den ukončení léčby). Naproti tomu pro stanovení počátku běhu promlčecí doby u nároku na bolestné je rozhodný den, kdy je ustálen zdravotní stav poškozeného.²⁵

Ustálená soudní praxe dovozuje, že namítat promlčení je možné i za situace, kdy výše nároku na náhradu nemajetkové újmy nebyla v řízení doposud prokázána. Dokonce je možné namítat promlčení dříve, než je v řízení prokázána odpovědnost za škodu subjektu, který promlčení namítá.²⁶

V platném znění NOZ se explicitně stanoví pravidlo nepromlčitelnosti práva na náhradu škody na zdraví.²⁷ Zároveň došlo k prodloužení subjektivní lhůty u promlčecí doby nároku na náhradu škody na zdraví z dvou na tři roky.²⁸ Promlčovat se budou pouze dílčí nároky, které tvoří celkové právo na náhradu škody.²⁹

2.4. Rozlišení pojmů újma a škoda

Pod pojmem újma se v občansko-právních vztazích rozumí porušení nebo ohrožení subjektivních občanských práv. Újma je jedním ze základních předpokladů vzniku

²⁵ ŠVESTKA, Jiří, et al. Občanský zákoník I : komentář. 2. vydání. [s.l.] : [s.n.], 2009. §1 až §459, s. 605.

²⁶ Usnesení NS ze dne 23.06.2005, sp. zn. 25 Cdo 2268/2004

²⁷ §612 NOZ

²⁸ §629 odst. 1 NOZ

²⁹ §623 NOZ

občanskoprávní odpovědnosti. Významný civilista Štefan Luby definoval újmu jako „zničení nebo oslabení právního poměru, a to v neprospěch některého nebo všech subjektů tohoto poměru nebo ve prospěch společnosti“³⁰. Újma může nastat v majetkové, či nemajetkové (osobnostní) sféře subjektu. Pod pojem újma, který nelze ztotožňovat s pojmem škoda, se řadí materiální i nemateriální (imateriální, nehmotná) újma. Pod případy nemateriální újmy v oblasti náhrady škody podřazujeme zejména odškodnění bolesti poškozeného a ztížení společenského uplatnění při škodě na zdraví.³¹

Podobně jako v jiných evropských státech, není pojem škoda v českém občanském zákoníku nikde definován. Tam, kde hovoří občanský zákoník o škodě, tj. o „skutečné škodě“ a „ušlém zisku“, rozumí tím škodu majetkovou. Teorie nebyla v tomto pojetí vždy jednotná. V širším smyslu lze za škodu považovat majetkovou i nemajetkovou, ale zásadně materiální újmu (například náhrada za ztrátu na výdělku §§445-447 OZ). V užším pojetí pak lze ztotožnit škodu pouze s újmou majetkovou. Současná doktrína, považuje za škodu materiální újmu, jinými slovy ztrátu, objektivně vyjádřitelnou v penězích. Pouze škoda je pak předmětem náhrady škody, ve smyslu současného pojetí občanského práva.

Tradiční a zažitý pojem „náhrady škody na zdraví“ je nedůsledným rozlišováním pojmů újma a škoda. Správně se zásah do osobní integrity člověka definuje jako újma na zdraví a v souvislosti s ní vzniká škoda, která může být vyjádřitelná v penězích.

2.5. Různorodost nehmotných statků

Za nehmotný statek považujeme nehmotný předmět právních vztahů. Často se jedná o statek duševní povahy, bez schopnosti hmotného zachycení, vnímání, užívání a zcela nezávislý na zachycení hmotným substrátem. Pro nehmotné statky bývá typické, že nejsou v zákonech taxativně vymezeny, ale obsah pojmu se vyvíjí v závislosti na ekonomické, sociální i morální situaci ve společnosti. Soudní praxe pak stanoví, co se pod takovým statkem skrývá. Pod nehmotný statek lze jistě podřadit i imateriální újmu, za kterou považujeme takový zásah do sféry poškozeného, který se nedotýká přímo jeho majetkových práv, přesto je za újmu považován.

³⁰ LUBY, Štefan. Prevencia a zodpovednosť v občianskom práve I. Bratislava : [s.n.], 1958. Újma, s. 274.

³¹ §444 OZ

V našem právním řádu se setkáme s ochranou nehmotných statků v různých oblastech soukromého práva (autorské právo, průmyslová práva, ochranná označení, dobrá pověst právnických osob nebo právo nekalé soutěže). Občanské právo sleduje zejména ochranu fyzické osoby prostředky ochrany osobnosti a také – ačkoliv zařazené nesystematicky v oblasti náhrady škody – poskytuje jednorázové odškodnění bolesti poškozeného a ztíženého společenského uplatnění a jednorázové odškodnění v případě úmrtí osoby blízké. Ochranu nehmotných statků najdeme zároveň v oblasti obchodního a pracovního práva. Ochranu dobré pověsti právnické osoby stanoví § 19b, odst. 3 zákona č. 40/1964 Sb. Půjde především o ochranu před šířením různých nepravdivých informací o konkrétní právnické osobě. V obchodním právu se dále setkáme s ochrannou nehmotných statků při ochraně práva k obchodní firmě, práva na ochranu obchodního tajemství, právu ochranných známek nebo při ochraně hospodářské soutěže. Ochranu v oblasti práva pracovního najdeme zejména v §369 až §393 zákona 262/2006 sb. (zákoníku práce). Podobnou úpravu lze nalézt v §40 odst. 1 písm c. zákona č. 121/2000 sb. (autorský zákon) nebo při ochraně osobních údajů.³²

V této práci se budeme dále zabývat pouze ochranou ve sféře občanskoprávní, konkrétně náhradou újmy na zdraví a právem na ochranu osobnosti fyzické osoby, kde se chrání zejména osobnost či tělesná integrita.

³² Zvláštní zákonná úprava ochrany osobních údajů je obsažena v zákoně č. 101/2000 sb.

3. Nemajetková újma

3.1. Vývoj nemajetkové újmy v českém občanském právu

Náš občanský zákoník se nevyhnul vlivu ideologického pojetí a přístupu minulé doby k náhradě škody. Toto pojetí dodnes ovlivňuje chápání škody u nás. V 70. letech minulého století chápalo československé občanské právo úpravu škody v občanském smyslu jako újmu ve formě poruchy, která nastala na majetkovém vztahu anebo se týkala majetkových stránek ostatních chráněných vztahů. Škodou se rozuměla pouze újma majetková a jiné druhy újem se pod tento pojem neřadily (morální, nemajetkové, ideální). Dnes běžně používaný pojem „nemajetková škoda“ odporoval tehdejšímu pojetí.³³ Důsledkem výše uvedeného bylo, že pokud nedošlo k porušení majetkové stránky, nebylo toto porušení předmětem ochrany ve smyslu tehdejší doktríny občanského práva a nebylo možno nahrazovat dle §420 OZ.³⁴

Další vývoj byl značně poznamenán politickou ideologií, založenou na východiscích socialistického materialismu a rovnostářství.³⁵ Toto vedlo k předsvědčení, že vybočovat je do jisté míry asociální, a že netělesné potřeby jsou ve srovnání s těmi tělesnými méněcenné. Povyšování netělesných potřeb na úroveň těch tělesných a nazývat je škodou, bylo nepřípustné.³⁶

Novelizace z počátku 90. let se s výše uvedeným pojetím nevypořádala. Předpokládalo se, že dojde k celkové rekonstrukci občanského práva v blízkém časovém horizontu. Jak ale víme, redukování pojmu škoda pod materiální zásah, zahrnující taxativně vymezenou skupinu škod na zdraví, trvá do jisté míry dodnes.

3.2. Náhrada za nemajetkovou újmu

V české literatuře se rozlišují různé formy odčinění ztrát. Pro imateriální statky se nejčastěji používá termín náhrada nemajetkové škody, i když by se – dle mého názoru - terminologicky lépe hodil termín **náprava nemajetkové újmy**, který vystihuje podstatu

³³ ŠVESTKA, Jiří. Odpovědnost za škodu podle občanského zákoníku. Praha : Nakladatelství československé akademie věd, 1966. 85-86 s.

³⁴ Tamtéž 86 s.

³⁵ PROCHÁZKA, Radoslav, et al. Všetkým telám rovnako. In BOBEK, Michal, et al. Komunistické právo v Československu : Kapitoly z dějin bezpráví. [s.l.] : [s.n.], 2009. s. 98.

³⁶ Tamtéž 99 s.

věci lépe, než termín „náhrada“. V dalším textu se ale budu držet již zažitého termínu náhrada.

K náhradě, reparaci, či odškodnění nemajetkové újmy dochází v rámci českého občanského zákoníku pouze v případech, které jsou taxativně vymezeny v §444 až 449. Jedná se zejména o nároky na bolestné (§ 444 odst. 1 OZ), nároky na náhradu za ztížení společenského uplatnění (§ 444 odst. 1 OZ) a na jednorázovou náhradu při úmrtí blízké osoby (§ 444 odst. 3 OZ). Tyto nároky zcela jistě nelze považovat za skutečnou škodu ve smyslu ustanovení §442 OZ. Nutno dodat, že nemajetková újma může vzniknout také v souvislosti s porušením práv na ochranu osobnosti fyzických osob v §13 odst. 1 a 2, odškodnění pak zajistí §16 OZ s odkazem na ustanovení o obecné odpovědnosti za škodu § 420 OZ.

Chybějící explicitní úprava nemajetkové újmy byla i předmětem ústavní stížnosti nálezů ze dne 4. 5. 2005, sp. zn. Pl. ÚS 16/04, ve které se stěžovatel svým návrhem domáhal zrušení §442 a §449 OZ (z obsahu stížnosti bylo patrné, že i §448). Přestože navrhovatel se svojí stížností neuspěl - hlavním důvodem pro zamítnutí bylo, že zrušení by vedlo k nefunkčnosti ostatních ustanovení a spíše k oslabení náhrady nemajetkové újmy - přiměl ÚS, aby vyslovil několik zásadních tezí, které se objevují v rozhodnutích soudů i argumentaci stran dodnes. ÚS zejména uvedl, že *„Ústavní soud v této souvislosti cítí potřebu zdůraznit, že z legislativního hlediska by bylo správnější opustit stávající pojetí škody jako majetkové újmy a pokládat za škodu i újmu vzniklou působením na tělesnou a duchovní integritu poškozeného.“* a tím de facto podpořil i současné znění již platného NOZ, který za škodu považuje jak majetkovou tak i nemajetkovou újmu zákonem chráněného zájmu, v souladu s principy PETL.

3.3. Nároky při škodě na zdraví

Ústavní zakotvení nároku odškodnění při škodě na zdraví najdeme v čl. 6 LZPS, které zaručuje právo na život, v čl. 7 LZPS, ze které vyplývá nedotknutelnost osoby a zákaz mučení, čl. 10 odst. 1 a 2 LZPS zakotvující právo na lidskou důstojnost, na soukromý a rodinný život. Ochrana poskytována článkem 31 má vzhledem k systematickému

zařazení pod „Hospodářská, sociální a kulturní práva“ jinou povahu, byť hovoří o právu na ochranu zdraví.³⁷

Ochrana nároků vyplývajících z výše uvedených ústavních práv, je obecně zakotvena v ustanoveních na ochranu osobnosti §11 a na něm navazujícím §16 OZ.

Náhrada škody na zdraví je v porovnání s ostatními řízeními o náhradu škody typická tím, že se soud nezabývá pouze oprávněností nároku na náhradu skutečné škody a ušlého zisku. Jelikož nelze nároky při škodě na zdraví podřadit pod náhradu skutečného zisku či ušlého zisku, zakládá česká právní úprava několik dílčích nároků, mezi něž patří náhrada jednorázového odškodnění za bolest poškozeného a ztížení jeho společenského uplatnění a jednorázové odškodnění pozůstalým, v případě usmrcení osoby blízké (manželka, dítě, rodič, sourozenec, osoba žijící ve společné domácnosti),³⁸ a dále náhrada majetkové újmy spojená se snížením pracovní schopnosti (náhrada za ztrátu na výdělků během či po skončení pracovní neschopnosti).³⁹ K nim se pak připojuje náhrada za ztrátu na důchodu a další majetkové nároky v případě náhrady škody, či účelných nákladů spojených s léčením nebo pohřbem.⁴⁰ Úprava těchto náhrad je obdobná jako při odškodňování pracovních úrazů. Při usmrcení poškozeného je pak formou důchodu poskytována i náhrada nákladů na výživu pozůstalým, pokud tyto náklady nejsou hrazeny dávkami důchodového zabezpečení.

Z §11 odst. 2 písm. d) zákona o soudních poplatcích č. 549/1991 vyplývá, že v řízeních o náhradu škody na zdraví, je žalobce osvobozen od soudního poplatku.⁴¹ Zároveň je také dle §4 odst. 1 písm. d) zákona č. 586/1992 Sb. osvobozen od daně z příjmu, s výjimkou náhrady za ztrátu na výdělků.

3.3.1. Jednorázové odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění.

V rámci náhrady škody, konkrétně újmy na zdraví, přiznává současný občanský zákoník poškozenému právo na jednorázové přiměřené zmírnění neboli zadostiučinění

³⁷ ELIÁŠ, Karel, et al. Občanský zákoník : Velký akademický komentář. 1. vydání. Praha : [s.n.], 2008. §444, s. 990.

³⁸ §444 OZ

³⁹ §446 a §447 odst. 1 OZ

⁴⁰ §449 OZ

⁴¹ §11(2) Od poplatku se osvobozují d) navrhovatel v řízení o náhradu škody na zdraví včetně náhrady škody na věcech vzniklé v souvislosti s ublížením na zdraví

(satisfakci), tedy jednorázové peněžité odškodnění za vzniklou nemajetkovou újmu.⁴² Nemajetková újma spočívá jednak ve vytrpěných bolestech, jednak ve ztíženém společenském uplatnění.

Bolestným se rozumí odškodnění bolesti, které poškozený utrpěl v důsledku úrazu či léčení (např. rehabilitaci). Naproti tomu náhrada za ztížení společenského uplatnění pojímá větší škálu újem, než bolestné. Ty vznikají v různých sférách aktivit člověka v důsledku újmy na zdraví a musí být způsobilé snížit uplatnění poškozeného v budoucím životě. Za ztížení společenského uplatnění se považuje odškodnění nepříznivých důsledků poškození zdraví pro budoucí životní úkony poškozeného. Z historického úhlu pohledu lze tento termín, zavedený v roce 1964, považovat za důsledek myšlení, které upřednostňovalo potřeby společnosti na úkor jednotlivce. To pak v samotném důsledku vede k potlačení samotných práv jednotlivce, protože případné „ztížení společenského uplatnění“, zdaleka nepostihuje celý problém doživotního odškodnění. Lépe by bylo použít termínu „ztížení životního uplatnění“, který lépe odpovídá lidsko-právní terminologii.⁴³ V rámci tohoto institutu nelze odškodnit veškerou imateriální újmu, vzniklou v důsledku poškození zdraví. Přesto se dnešní doktrína kloní k názoru, že pod tyto důsledky se řadí omezení možnosti plného společenského, profesního, rodinného, sportovního i jiného uplatnění, například při volbě zaměstnání, účasti na kulturních akcích, volbě životního partnera a podobně. Při posuzování následků ztíženého společenského uplatnění se zohledňuje i omezení či ztráta předpokladů, které poškozený měl pro budoucí uplatnění.

Samotné ustanovení §444 odst. 2 OZ obsahovalo jen zákonné zmocnění příslušných ministerstev ke stanovení výše náhrady za odškodnění. Již pouhý rok od vydání občanského zákoníku 40/1964 Sb., se přistoupilo k vydání prováděcí vyhlášky o odškodňování bolesti a ztíženého společenského uplatnění (32/1965 Sb), která zavedla způsob výpočtu náhrady. Autoři vyhlášky byli vedeni snahou zmaterializovat a omezit náhradu škody (srov. např. §447/2 a §7 odst. 2 vyhlášky 32/1965 Sb.).⁴⁴ Postupem času,

⁴² KNAPPOVÁ, Marta; ŠVESTKA, Jiří; DVOŘÁK, Jan. Občanské právo hmotné 2. 4, aktualizované a doplněné vydání. [s.l.] : [s.n.], 2006. Škoda, s. 441.

⁴³ ELIÁŠ, Karel, et al. Občanský zákoník : Velký akademický komentář. 1. vydání. Praha : [s.n.], 2008. §444, s. 991.

⁴⁴ Vyhláška 32/1965 Sb.: §7(2) Celková výše odškodnění za bolest a za ztížení společenského uplatnění z jednoho poškození na zdraví nesmí přesáhnout částku 120 000 Kčs; z toho odškodnění za bolest nesmí přesáhnout částku 36 000 Kčs, a to ani s připočtením odškodnění podle § 3 odst. 2.

zejména pak po roce 1989, se stala vyhláška neudržitelnou a to zejména z důvodu nepřiměřeně nízkých náhrad vzhledem k vývoji konce 20. století.⁴⁵

Když už bylo zřejmé, že původní vyhláška nespĺňuje požadavky na stanovení důstojného odškodnění, došlo s účinností od 1.1.2002 k nahrazení původní vyhlášky novou vyhláškou č.440/2001 Sb. I když došlo k čtyřnásobnému zvýšení bodového ohodnocení a k odstranění limitace náhrady škody, vyhláška se svoji strukturou podobá té původní. Nová vyhláška zachovala některá původní určovací kritéria, jako je například věk (§3), ale odstranila kritérium pohlaví. To ovšem neznamená, že by toto kritérium zůstalo v praxi zcela bez relevance.⁴⁶ Vyhláška č.440/2001 Sb. stanovuje způsob odškodnění bolesti i odškodnění ztížení společenského uplatnění v jednotlivých případech podle bodového ohodnocení, stanoveném v přílohách 1 až 3. vyhlášky.⁴⁷ 1 bod odpovídá 120Kč. Bodové ohodnocení ztížení společenského uplatnění se vymezuje v lékařském posudku.⁴⁸ Bodové ohodnocení za různé následky se sčítá.

Při vlastním určování výše náhrady se vychází ze srovnání jeho možností a schopností, vzhledem k jeho zdravotnímu stavu před a po zranění. Dochází tedy ke srovnání způsobu života před poškozením zdraví se stavem, který nastal po poškození zdraví, s přihlédnutím k věku poškozeného.⁴⁹ Z úřední povinnosti musí soud zkoumat samotnou míru spoluzavinění poškozeného (§441 OZ). Povinnost nahradit újmu dle §7 odst. 3 vyhlášky, vzniká až vydáním konstitutivního soudního rozhodnutí. Do prodlení se povinný nemůže dostat před marným uplynutím doby, stanovené v rozsudku.⁵⁰

Výše uvedená hlediska určení spravedlivé náhrady jsou pouze demonstrativní. Vždy je nutné přihlídnout k možnosti uplatnění poškozeného v budoucím životě a ve společnosti. Nelze se tedy soustředit pouze na viditelné poškození zdraví osoby (zohydění), ale půjde také o „omezení možnosti např. volby povolání, volby životního partnera a dalších způsobů osobního uplatnění, o omezení možnosti účastnit se kulturní a sportovní činnosti, popřípadě omezení možnosti jiného společenského uplatnění.

⁴⁵ Pro zajímavost lze doplnit, že v roce 1981 došlo k vlastnímu snížení bodového ohodnocení ze 30Kčs na 15Kčs vyhláškou č. 76/1981 Sb a v roce 1993 vyhláškou 54/1993 Sb. pak bylo změněno zpět na 30Kčs za 1 bod.

⁴⁶ Výčet §3 je pouze demonstrativní, NS se domnívá, že není bez právní relevance, zda došlo zohydění vzhledu dívky (ženy) či muže. Srov. např. NS sp. zn. 25 Cdo 2596/2006

⁴⁷ Například Avulze - Vytržení oka je ohodnoceno 200 body a vzhledem k hodnotě 1 bodu 120Kč činí náhrada pouhých 24.000Kč.

⁴⁸ §3 odst. 2, vyhlášky č. 440/2001 Sb.

⁴⁹ ŠVESTKA, Jiří, et al. Občanský zákoník I, II, : komentář. 2. vydání. [s.l.] : [s.n.], 2009. škoda na zdraví, s. 1295.

⁵⁰ Srovnejte R 1/1992

*Náhrada za ztížení společenského uplatnění vyjadřuje především ztrátu či omezení dosavadních schopností poškozeného uplatnit se v těch formách společenského života, které slouží rozvoji jeho osobnosti.*⁵¹

I když se náhrada za bolestné a ztížení společenského uplatnění považuje za jednorázové odškodnění nemajetkové újmy, nelze vyloučit, že v budoucnu vznikne další nárok, jestliže se výrazně zhoršil zdravotní stav poškozeného. Pak by se ale muselo z nového bodového ohodnocení odečíst ohodnocení dříve přiznané. Nejde jen o srovnání jejich současných schopností s jejich úrovní v době před vznikem škody, nýbrž o srovnání jejich současných možností pro uspokojování životních a společenských potřeb se stavem v době před tímto nastalým zhoršením. „Jde totiž o odškodnění nového nároku, jenž spočívá právě ve zhoršení zdravotního stavu poškozeného a důsledků z toho vyplývajících pro uspokojování životních a společenských potřeb, oproti stavu v době před tímto zhoršením“.⁵²

Odškodnění bolesti i ztížení společenského uplatnění se často objevuje i v pracovně-právních vztazích. V současné úpravě zákoníku práce je náhrada újmy na zdraví upravena v přechodných ustanoveních §365 a následujících. Od 01.01.2013 se přesune úprava do práva sociálního zabezpečení, do zákona o úrazovém pojištění zaměstnanců č. 226/2006 Sb.⁵³ Vzhledem k ustálené judikatuře nejvyšších soudů je souběh práv obsažených v občanském zákoníku i zákoníku práce (později v zákoně o úrazovém pojištění zaměstnanců) možný.⁵⁴ Záleží pouze na poškozeném, kterou právní úpravu si vybere. Na druhou stranu je dobré zdůraznit, že formou ztížení společenského uplatnění nelze nárokovat ztráty na výdělku, které se zohledňují při výpočtu náhrady za ztrátu na výdělku dle ustanovení §445 OZ. Na rozdíl od předešlé úpravy zákoníku práce upravené v zákoně č. 65/1965 je jasné, že vyčíslení výše uvedených nároků z objektivního hlediska je v podstatě nemožné. Proto si myslím, že je vhodnější hovořit o materiální satisfakci, která potencionální škodné následky pouze přiměřeně zmírní. V praxi je i tato satisfakce často nedostatečná a tak se hledají cesty další, zejména uplatněním žalob na ochranu osobnosti (§13 odst. 2 a 3).

⁵¹ ŠVESTKA, Jiří, et al. Občanský zákoník I, II, : komentář. 2. vydání. [s.l.] : [s.n.], 2009. škoda na zdraví, s. 1296.

⁵² Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 14.9.2006, sp. zn. 25 Cdo 1156/2005

⁵³ ZP: §275 Zabezpečení zaměstnance pro případ újmy na zdraví při pracovním úrazu nebo nemoci z povolání upravuje zvláštní právní předpis, pokud není v tomto zákoně dále stanoveno jinak (§365 a násl.).

⁵⁴ Například v rozsudku NS ze dne 8. 12. 2005, sp. zn. 25 Cdo 1906/2004

3.3.2. Mimořádné zvýšení odškodnění.

Vyhláška umožňuje i samotné zvýšení bodového ohodnocení, zpravidla v násobcích. První možnost zvýšení najdeme §6 odst. 1 vyhlášky, která stanoví až 50% zvýšení v případě náročného způsobu léčení, či při zvláště těžkých následcích. Toto uvážení přísluší lékaři ve znaleckém posudku. Druhá možnost navýšení vyplývající z ustanovení §7 odst. 3, přísluší pouze rozhodnutí soudu.⁵⁵ Z dnešního pohledu již konstantní judikatura stanoví, že k navýšení se má přistoupit pouze v situaci, kdy zapojení poškozeného do života bylo na vysoké úrovni a v důsledku zásahu bylo vyloučeno anebo minimalizováno. Soud není limitován maximální možnou výší náhrady škody, kterou lze přiznat. Nelze ale přehlížet, že samo bodové ohodnocení ve vyhlášce představuje jednorázové odškodnění za nepříznivé důsledky pro životní úkony poškozeného.⁵⁶

Při zvýšení náhrady nad stanovený limit, určený vyhláškou, se soud musí opřít o další okolnosti, které lze shledat v případech, kdy společenské, kulturní, sportovní a jiné zapojení bylo na takové úrovni, pro které by bylo standardní odškodnění nedostatečné.⁵⁷ Z rozhodnutí NS R10/1992, ze kterého vychází i výše uvedený komentář prof. Švestky, vyplývá, že soud musí porovnávat míru zapojení poškozeného do života před a po vzniku škody na zdraví. Na základě takového srovnání, určí míru zvýšení základního ohodnocení, který přihlíží ke způsobu života před škodnou událostí a po této události.⁵⁸

V případě odškodnění společenského uplatnění a bolesti soud vychází hlavně ze znaleckých posudků a bodových ohodnocení. Pokud jsou dány předpoklady pro navýšení, hovoří se nejčastěji o „násobcích bodového ohodnocení“ a pomocí nich se odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění navyšuje. Zajímavé je, že ustanovení §7 odst. 3 vyhlášky č.440/2001 o žádných násobcích nehovoří. Je tedy – dle mého názoru nepodstatné, zda dojde k navýšení 2, 3, či 5-ti násobnému nebo soud nakonec určí jinou přiměřenou částku. Neshledávám žádný racionální důvod, zabývat se násobky, když soudce po zralé úvaze, a s přihlédnutím k znaleckému posudku, dospěje k názoru, že přiměřená je například částka 2 mil. Kč.

⁵⁵ vyhláška č. 440/2001 Sb.: §7 (3) Ve zvlášť výjimečných případech hodných mimořádného zřetele může soud 2) výši odškodnění stanovenou podle této vyhlášky přiměřeně zvýšit

⁵⁶ Rozsudek NS ze dne 22. listopadu 2001, sp. zn. 21 Cdo 2115/2000

⁵⁷ ŠVESTKA, Jiří, et al. Občanský zákoník I, II, : komentář. 2. vydání. [s.l.] : [s.n.], 2009. škoda na zdraví, s. 1296.

⁵⁸ Rozsudek NS ČR ze dne 31.10.1988, sp. zn. 1 Cz 60/88 (R10/1992)

3.3.3. Předpoklady pro snížení rozsahu náhrady škody

Náhrada nemajetkové újmy i škody, nemusí být vždy způsobena jen jednáním škůdce. Za určitých okolností se na ní může spolupodílet i poškozený. S ohledem na systematické začlenění ustanovení do občanského zákoníku, bude nutné aplikovat ustanovení o spoluúčasti poškozeného dle §441 OZ, která se řídí mírou spoluzavinění poškozeného a také moderační právo soudu dle ustanovení §450 OZ o snížení náhrady z důvodů zvláštního zřetele hodných. V některých případech je možné nároky škody dále limitovat, například hlediskem přiměřenosti, či účelnosti (§449 odst. 1 a 2).

Zavinění poškozeného (jeho protiprávní úkon) se může objevit souběžně se zaviněným jednáním škůdce, či může přispět až k následnému zvýšení rozsahu vzniklé škody (například v důsledku nerespektování pokynů lékaře a následné komplikace při léčení). Obecně lze shrnout, že v rozsahu, v jakém byla škoda způsobena poškozeným, nemůže být dána odpovědnost škůdce, protože zde chybí příčinná souvislost mezi vznikem škody a protiprávním jednáním škůdce.⁵⁹

Soud může za určitých okolností konkrétního případu přistoupit k proporcionálnímu snížení náhrady (dle §441 OZ odpovídá za způsobenou škodu v poměru jeho zavinění). Například NS potvrdil rozsudek, ve kterém byla žalobci krácena částka o 20% a to z důvodu, že poškozený náhle vběhl do vozovky před přejíždějící vozidlo a spoluzavinil tak střet s osobním autem řízený žalovaným.⁶⁰

Za protiprávní jednání se považuje i porušení obecné prevenční povinnosti ve smyslu §415 OZ. Ustanovení ukládá kromě povinnosti nepůsobit škodu jinému, také nepůsobit škodu sám sobě. Tento princip se plně projevil v mediálně známém a diskutovaném rozsudku NS, který vyslovil názor, že „*absence ochranné přilby cyklistou starším 15 let je porušením prevenční povinnosti podle § 415 OZ a může v rozsahu, v němž se podílelo na vzniku škody utrpěné cyklistou při dopravní nehodě, zakládat jeho spoluzavinění na vzniku škody ve smyslu § 441 OZ*“.⁶¹ Rozhodnutí bylo kritizováno nejen laickou,⁶² ale i odbornou veřejností. Osobně se ztotožňuji s názorem Zdeňka Kühna, který na stránkách

⁵⁹ ŠVESTKA, Jiří, et al. Občanský zákoník I, II : Spoluúčast poškozeného. 2. vydání. [s.l.] : [s.n.], 2009. 441, s. 1277.

⁶⁰ Rozsudek NS ČR ze dne 20. 12. 2006, sp. zn. 25 Cdo 3147/2005

⁶¹ Rozsudek NS ČR ze dne 20. 3. 2010, sp. zn. 25 Cdo 2258/2008-123

⁶² IDNES.CZ [online]. 15.04.2010 [cit. 2011-11-16]. Nejezdíte na kole s přilbou, riskujete nižší odškodnění, rozhodl soud. Dostupné z WWW: <http://zpravy.idnes.cz/nejezdite-na-kole-s-prilbou-riskujete-nizi-odskodneni-rozhodl-soud-1ia-/krimi.aspx?c=A100415_110040_krimi_js>.

Jiného práva nabádá k uvážlivosti při aplikaci §415.⁶³ Ad absurdum by podobnou argumentací vyslovenou Nejvyšším soudem, mohl jiný soud dospět k závěru, že řidič staršího vozidla (například legendárního Trabantu P601) porušil stejnou obecnou prevenční povinnost uloženou §415 OZ.

3.3.4. Proporcionalita při odškodňování škody na zdraví a volná úvaha soudů

Princip proporcionality již delší dobu patří mezi obecné právní zásady, které sice nejsou v právních předpisech výslovně obsaženy, avšak v současné právní kultuře se beze zbytku uplatňují. Porušením této zásady může dojít k porušení práva na soudní ochranu, stanovenou v čl. 36 odst. 1 LZPS.

Ústavní soud ve svém nálezu ze dne 29. 9. 2005, sp. zn. III. ÚS 350/2003⁶⁴ použil princip proporcionality proto, aby našel vhodný vztah přiměřenosti mezi výší náhrady a újmou způsobenou na zdraví. Nález ÚS se týkal případu, kdy stěžovatelka brojila ústavní stížností proti nepřiměřeně nízké náhradě (24.000Kč), kdy v daném případě přišla neprofesionálním zásahem lékařů (non lege artis) o svoji zdravou ledvinu. Ve své stížnosti poukazovala zejména na zastaralou vyhlášku č. 32/1965 Sb. kdy odškodnění 30Kč za 1 bod neodpovídal tehdejšími mzdovými poměry. Na rozdíl od soudu první instance, který odškodnění zvýšil s poukazem na §7 odst. 3 vyhlášky - ve výjimečných případech hodných mimořádného zřetele může soud odškodnění přiměřeně zvýšit - soud odvolací i soud nejvyšší byly názoru opačného, kdy shodně uvedly, že soudu nepřísluší oprávnění, zvýšením odškodnění za ztížení společenského uplatnění, nahrazovat nedostatek tehdy platné právní úpravy. Ústavní soud kontroval a doslova uvedl: *„že si lze stěžít představit lepší příklad případu „hodného mimořádného zřetele“ podle § 7 odst. 3 příslušné vyhlášky, než je nevratné a trvalé poškození zdraví, v důsledku něhož došlo k označenému omezení funkčnosti jednoho z nejvýznamnějších orgánů v lidském těle jako celku (ledvin), a to nesprávným, nezodpovědným a neprofesionálním postupem operátora.“*⁶⁵

⁶³ KÜHN, Zdeněk. Jiné právo [online]. 14.04.2010 [cit. 2011-11-16]. Jak je důležité mít přilbu. Dostupné z WWW: <<http://jinepravo.blogspot.com/2010/04/jak-je-dulezite-miti-prilbu.html>>.

⁶⁴ Zároveň publikovaným pod č. 186 ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu, ročník 2005, sv. 38

⁶⁵ Tamtéž

Ústavní soud při svém rozhodování naznačil, ke kterým kritériím má být při posuzování proporcionality při odškodňování přihlédnuto. Soudy by se měly zaměřit na závažnost způsobené škody, možnost vyléčení, či eliminaci způsobené škody a míru zavinění škůdce. Při formulování principu proporcionality uvedl: *„obecné soudy při posuzování mimořádných případů mají určitý prostor k úvaze, jakého násobku použijí. Z hlediska ochrany ústavnosti však musí dbát o to, aby přiznaná výše náhrady za ztížení společenského uplatnění byla založena na objektivních a rozumných důvodech a aby mezi touto přiznanou výší (peněžní částkou) a způsobenou škodou (újmou) existoval vztah přiměřenosti.“*⁶⁶ ÚS k argumentu Krajského a Nejvyššího soud ČR dodal, že pokud soudce dospěje k závěru, že podzákoný předpis je v rozporu se zákonem, může ho v konkrétní věci neaplikovat a použít pouze ustanovení zákona.

K odškodnění nároků při škodě na zdraví se váže otázka, zda-li se má přihlížet k poměrům škůdce a jeho schopnostem přisouzenou částku splatit. V praxi se lze již nezdávka setkat s tím, že částky, navyšované v souladu s §7 odst. 3 vyhlášky jsou již relativně vysoké.⁶⁷ Je namístě se ptát, zda se má soudce při posuzování náhrady škody zabývat situací škůdce tak, aby například přisouzená částka nezpůsobila zánik odpovědné právnické osoby, či neměla jiné likvidační důsledky (Odpovědným subjektem může být například obec, či zdravotnické zařízení). Paradoxně se může stát, že v důsledku nezvladatelné finanční zátěže, bude škůdce tak omezen, že ztratí schopnost uhradit škodu, byť v nižším rozsahu. Platná legislativa neumožňuje rozlišovat mezi škůdci a přihlížet k jejich finančním poměrům a není tedy možné dovodit, že finančně silnější odpovědný subjekt má platit plnou (vyšší) částku, než kterou je schopna zaplatit např. fyzická osoba s průměrným příjmem.⁶⁸ Současná legislativa již s tzv. nežádoucími účinky „rdousícího efektu“ běžně pracuje, když zkoumá, zdali přiznaná satisfakce nebude pro škůdce likvidační.⁶⁹

Domnívám se, že vzhledem k primárnímu účelu náhrady nemajetkové při ztížení společenského uplatnění je jistě na místě, aby soudce zvažoval i poměry škůdce, zejména s ohledem na zmírnění útrap poškozené osoby. Rozsudek, který se zdá na první pohled zdánlivě spravedlivý, může znamenat pro škůdce nepřiměřenou zátěž a z toho

⁶⁶ Tamtéž

⁶⁷ Například v rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 27.04.2006, sp. zn. 25 Cdo 759/2005 došlo k přiznání náhrady za ztížení společenského uplatnění ve výši 16.988.400Kč.

⁶⁸ Více se problémem odškodnění nároků z pohledu škůdce zabývá soudce nejvyššího soud Judr. Petr Vojtek, například ve svém příspěvku na společném jednání Nejvyšších soudů Slovenské republiky a České republiky, Omšenie, 23. – 24. 10. 2008

⁶⁹ Srovnej Rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 16.12.2011, 24 C 123/2011-403

důvodu se poškozený ve fázi výkonu rozhodnutí domůže nižší náhrady (pokud vůbec nějaké), než kdyby byla přisouzena částka, reflektující možnosti poškozeného.

3.3.5. Jednorázové odškodnění pozůstalých v případě usmrcení osoby blízké

Jednorázové odškodnění pozůstalým se objevilo v našem současném občanském zákoníku až s účinností od 1. května 2004. Do té doby bylo možno odškodnit pouze náhrady nákladů na výživu pozůstalým.⁷⁰ Judikatura ještě před zavedením §444 odst. 3 přiznávala osobám blízkým přiměřené zadostiučinění prostřednictvím žaloby podle §13 a §16 OZ, z titulu práva na ochranu osobnosti. Typickým příkladem takové žaloby je rozhodnutí Krajského soudu v Ostravě, potvrzené rozsudkem Vrchního soudu v Olomouci a následně i usnesením Ústavního soudu, ve kterém došlo k přiznání jednorázové finanční náhrady za smrt dítěte v důsledku pádu traverzy ze střechy panelového domu. Soud přiznal peněžní zadostiučinění za zásah do rodinného života pro rodiče ve výši 350.000Kč, resp. 250.000Kč, pro prarodiče 100.000Kč, resp. 80.000Kč. Náhrada pozůstalým (rodičům i prarodičům) byla odůvodněna zásahem do práva na soukromý život, který zahrnuje i vztahy mezi blízkými příbuznými.⁷¹

V době, kdy byl platný občanský zákoník novelizován o §444 odst. 3, se objevily názory, že poslanci zavedli nesmyslný (nadbytečný) institut právě v době, kdy výkladová praxe toto vyřešila. Zavedením tohoto ustanovení se rozšířila možnost uplatnit nároky na náhradu škody již celkem ze třech institutů, a to dle §444 odst. 3 OZ, §11 z titulu ochrany osobnosti a dle ustanovení standardní náhrady škody. Soudce Vojtěch Cepl se dokonce domníval, že jednoznačné rozlišení je pak nemožné.⁷²

Záhadou je i způsob jakým se dostal §444 odst. 3 do OZ v legislativním procesu. Bývalý poslanec ODS Vladimír Doležal podal tento návrh na rozpočtovém výboru jako přílepek k zákonu o pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla č. 47/2004

⁷⁰ §448 OZ

⁷¹ Rozsudek Krajského soudu v Ostravě, sp. zn. 23 C 82/99, potvrzen rozsudkem Vrchního soudu v Olomouci, sp. zn. 1 Co 204/2000, 1 Co 205/2000, a usnesením Ústavního soudu, sp. zn. IV. ÚS 315/01

⁷² Názor vyjádřil Vojtěch J. Cepl ve své reakci na příspěvek Marici Pirošíkové: O (netradičnom) využití žaloby na ochranu osobnosti z 02.12.2008 na blogu jinéprávo, <http://jinepravo.blogspot.com/2007/12/o-netradinom-vyuit-aloby-na-ochranu.html>, dostupný dne: 22.10.2011

z důvodu limitace náhrady škody vůči pojišťovně. Sněmovna tento pozměňovací nárok posléze akceptovala.⁷³

Tímto ustanovením vnesl zákonodárce do občanského zákoníku velice striktní, přehlednou a jednoduchou úpravu. Na druhou stranu se tato úprava nemůže ubránit kritice za to, že je formální a postrádá jednoznačné vyjádření možnosti odlišení náhrady v konkrétních případech.

Formálnost a paušálnost výše uvedeného ustanovení byla záhy překonána judikaturou Ústavního soudu, který přiznal možnost domáhat se i dalšího zadostiučinění. ÚS v souvislosti s §444 odst. 3 uvedl: „*Tato úprava neumožňuje svojí jednoznačností žádný prostor pro odlišný výklad. Je však natolik paušální, že ji nelze považovat za vyčerpávající řešení daného problému. Proto nevyklučuje, pokud jednorázové odškodnění není dostatečnou satisfakcí za vzniklou újmu na osobnostních právech, aby se dotčené osoby domáhaly další satisfakce podle ustanovení na ochranu osobnosti. Ústavní soud v této souvislosti cítí potřebu zdůraznit, že z legislativního hlediska by bylo správnější opustit stávající pojetí škody jako majetkové újmy a pokládat za škodu i újmu vzniklou působením na tělesnou a duchovní integritu poškozeného. K takovému pojetí se ostatně hlásí i principy evropského deliktního práva, které definují škodu jako majetkovou nebo nemajetkovou újmu zákonem chráněného zájmu.*“⁷⁴

V souvislosti s paušalizujícím charakterem jednorázového odškodnění případů usmrčených osob dle ustanovení §444 odst. 3 je nutno upozornit na tzv. „postranní nežádoucí efekt“ tohoto ustanovení. Vlivem uzákoněného limitu soudy začaly odškodňovat nižšími částkami újmy, způsobené na méně významných osobnostních statcích, než je samotný život.⁷⁵ Takovou komparaci je nutné odmítnout nejen z etického hlediska, ale i proto, že jde jistě proti smyslu samotného ustanovení. V současné době se tento negativní trend obrací, zejména vlivem judikatury nejvyšších soudů a četné doktrinní kritiky. Soudce Krajského soudu v Brně Michal Ryška velmi trefně v jednom ze svých posledních rozsudků uvádí: „*Novela občanského zákoníku provedená zák. č. 47/2004 Sb. zakotvila totiž § 444 odst. 3 obč. zák. proto, aby usnadnila pozůstalým cestu k neprodlenému základnímu odškodnění, a nikoli proto, aby institucionalizovala*

⁷³ Na tuto kuriozitu mne upozornil Judr. Radek Polícar na Letní škole rekodifikace soukromého práva ve Špindlerově mlýně, Patejdlova chata, 17.7 – 24.7.2011

⁷⁴ Nález ÚS ze dne 4. května 2005, Pl. ÚS 16/04, [98/2005 USn.]

⁷⁵ ŠVESTKA, J. a kol. Občanský zákoník. Velký komentář I. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 183-184.

*nespravedlnost, projevivší se ve stejném odškodňování diametrálně odlišných protiprávních jednání a následků do života pozůstalých.*⁷⁶

3.4. Náhrada škody na zdraví v novém občanském zákoníku

Charakteristickým rysem uzákoněného vládního návrhu (NOZ) je, že opouští relativně kazuistickou úpravu náhrady za škodu a přináší úpravu na první pohled obecnou. V úvodu osnovy občanského zákoníku se praví: *„Osnova bere za východisko poznání, že právo není matematika a že každou myslitelnou situaci soukromé života nelze na úrovni zákonného textu přesně upravit, a proto vsadila v mnohém na generální klauzule, které nebrání vývoji a umožňují soudci právo nalézat a tvořit.*“⁷⁷. Osobně jsem stejného názoru, že kodex soukromého práva by měl stavět na obecnosti, autonomii a dispozitivnosti právní úpravy. V duchu tohoto prohlášení se nese i úprava náhrady nemajetkové újmy.

Mezi nejpodstatnější zásady, které nový občanský zákoník přináší, patří upřednostnění náhrady škody i nemajetkové újmy ve formě uvedení do původního stavu proti tzv. relutární restituci. Tento princip je opačný oproti současné právní úpravě, která upřednostňuje právě peněžní náhradu. Vychází tak lépe vstříc poškozenému, kterému jde častěji spíše o navrácení do původního stavu, než o vlastní náhradu v penězích. Lze ale polemizovat nad tím, zdá má tato změna nějaký zásadní praktický dopad vzhledem k tomu, že ustanovení umožňuje, aby se poškozený rozhodl pro náhradu v penězích.⁷⁸ Relutární satisfakce bude jistě v praxi převládat. V praxi bude pravděpodobně jen málo případů, kdy poškozený upřednostní nápravu škody uvedením do původního stavu.

V novém občanském zákoníku najdeme odčinění nemajetkové újmy v pododdílu o „Náhradě při újmě na přirozených právech člověka“ v ustanoveních §2956 až 2971. Vlastní úprava stojí správně na principu plné náhrady všech škod i nemateriálních újem. Porovnáním současné úpravy s tou navrhovanou je patrné, že došlo k nahrazení termínu škoda na zdraví termínem ublížení na zdraví. Dle autora návrhu toto lépe koresponduje s celkovým pojetím úpravy, která více dbá na odškodnění nemajetkové újmy. Termín

⁷⁶ Rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 16.12.2011, 24 C 123/2011-403

⁷⁷ ELIÁŠ, Karel. Osnova občanského zákoníku. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009. Osnova občanského zákoníku, s. 18

⁷⁸ §2815 NOZ

ublížení na zdraví tak lépe koresponduje s fyzickou osobou.⁷⁹ V §2956 se za nemajetkovou újmu vysloveně prohlašuje i způsobení duševní útrapy.

U náhrady nemajetkové újmy na zdraví a při usmrcení opouští NOZ koncept sazebníku (bodového systému) §444 odst. 2 a 3, který známe z platného a účinného občanského zákoníku. Nová úprava tak vsází na rozhodovací praxi soudů, která tak v konkrétních případech určí adekvátní zadostiučinění v záležitostech tak individuálních, jako je ublížení na zdraví, bolest, či ztráta osoby blízké. Autoři nového občanského zákoníku argumentují tím, že pro paušalizované náhrady při ztrátě manžela či sourozence ve výši 240 či 175tis. Kč nebyl žádný důvod. Poukazují zejména na případy, při kterých aplikace této úpravy selhávala, protože ustanovení nerozlišuje rozdíl mezi délkou manželství, poměry mezi manžely, či bylo-li zahájeno řízení o rozvod manželství. Soudce měl omezené možnosti přizpůsobit náhradu relevantní okolnostem, například v situaci, kdy došlo k amputaci končetiny u vědce, anebo talentovaného sportovce (běžce). Tyto okolnosti by se podle nové úpravy měli do náhrady promítnout.⁸⁰ Tato argumentace není ale přijímána zcela bez výhrad. Někteří autoři volají po zpět zavedení dílčích nároků na náhradu hmotné škody při poškození zdraví. Domnívají se, že absence bodového systému povede ke snížení právní jistoty a horší vymahatelnosti práva na náhradu nemateriální újmy.⁸¹ Osobně jsem toho názoru, že judikatura již v dnešní době není zvyklá normovat pouze na základě bodového ohodnocení a spoléhá spíše na volné uvážení soudu vzhledem k okolnostem konkrétního případu. Ostatně na podporu tohoto lze uvést, že Ústavní soud nabádá soudy, aby se nebály aplikovat čl. 95 odst. 1 Ústavy, který umožňuje, aby soudce posoudil soulad jiného právního předpisu se zákonem a při zjištění rozporu, podzákoný předpis neaplikoval (*iura novit curia*).⁸²

NOZ se odchýlil i od současného institutu jednorázového odškodnění pozůstalým v případě usmrcení osoby ve formě určitých peněžních dávek. Kritici tohoto řešení uvádějí, že současné ustanovení §444 odst. 3 znamenal určitý minimální peněžní satisfakční nárok, který mohl být v důsledku mimořádného zásahu do osobní sféry

⁷⁹ ELIÁŠ, Karel, et al. Občanský zákoník : Velký akademický komentář. 1. vydání. Praha : [s.n.], 2008. §444, s. 997.

⁸⁰ ELIÁŠ, Karel. Osnova občanského zákoníku. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009. K § 2812 až 2832, s. 452

⁸¹ MIKYŠKA, Martin. Náhrada škody újmy na zdraví podle návrhu nového občanského zákoníku? : Krok kupředu nebo zpět. Právní rozhledy. 2008, 22, s. 826.

⁸² Nález ÚS, ze dne 16.10.2007, Pl.ÚS 50/05 -2, [Výběr ÚS 3209/2007]: Ústavní soud dodává, že ve smyslu čl. 95 odst. 1 Ústavy je soudce vázán zákonem a mezinárodní smlouvou, která je součástí právního řádu. Soudce je tak oprávněn posoudit soulad jiného právního předpisu (tedy i § 7 vyhl. č. 440/2001 Sb.) se zákonem nebo s takovou mezinárodní smlouvou. Dojde-li k závěru, že jde o pravidlo chování, které je s nimi v rozporu, je soudce povinen takové pravidlo nepoužít.

rozšířen o peněžité zadostiučinění z práva na ochranu osobnosti (§13 odst. 2 OZ).⁸³ Otázkou ovšem zůstává, kde se vzaly jednorázové částky, uvedené v současném §444 odst. 3 OZ. Při pohledu na současnou judikaturu ve věcech sporů o určení nemajetkové újmy, se domnívám, že absence konkrétních částek jen motivuje soud, aby se lépe zamyslel nad konkrétní situací poškozeného a zvážil veškeré aspekty případu. Úloha soudu nemůže být redukována na aplikaci konkrétního ustanovení právního předpisu. Soud tak lépe dbá na rozhodování podle zásad spravedlnosti a podle zásad slušnosti, jak k tomu nabádá celá koncepce nového občanského zákoníku.

Proto se domnívám, že nová úprava vykročila v tomto ohledu správným směrem. Zálžitosti soukromého života jsou tak rozmanité, že jakákoliv tabulka při aplikaci v konkrétním případě musí být jistě nespravedlivá. Rozhodovací soudní praxe vyšších soudů dokáže postupem času jistě vytvořit kvalitní systematiku určování výše nemajetkové újmy v individuálních případech. Podobně se tak stalo v případech zásahů do jiných osobnostních práv, například do sféry soukromí, ochrana pověsti, dobrého jména a podobně.

Novinkou v novém občanském zákoníku je ustanovení §2957, které zajišťuje odčinění okolností zvláštního zřetele hodných a umožňuje soudu přiměřené zvýšení náhrady. Za tyto okolnosti se považuje úmyslné způsobení újmy, zejména s použitím lsti, pohrůžky, zneužitím závislosti poškozeného na škůdci nebo v důsledku diskriminace poškozeného se zřetelem na jeho pohlaví, zdravotní stav, etnický původ, víru nebo i jiné obdobně závažné důvody anebo způsobil-li škodu porušením důležité povinnosti z hrubé nedbalosti. Do této skupiny se řadí i náhrady ceny zvláštní obliby v případě poškození věci úmyslně (svévolně), či dokonce ze škodolibosti.⁸⁴ Osobně jsem toho názoru, že by takové ustanovení mohlo částečně suplovat funkci trestního, či správního práva, jehož aplikace není vždy žádoucí.⁸⁵

Nelze si nevšimnout, že institut nahrazení věci zvláštní obliby je do jisté míry podobný náhradě známé jako „punitive damages“ v angloamerickém právu. Termín svévole vyjadřuje úmysl a týká se způsobení škody, ze které má škůdce potěšení a osoba poškozená je škůdci zpravidla lhostejná. Škodolibost naopak směřuje proti osobě

⁸³ MIKYSKA, Martin. Náhrada škody újmy na zdraví podle návrhu nového občanského zákoníku? : Krok kupředu nebo zpět. Právní rozhledy. 2008, 22, s. 826.

⁸⁴ ELIÁŠ, Karel. Osnova občanského zákoníku. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009. Zvláštní ustanovení, s. 230, §2830 odst. 2; v aktuálním znění NOZ najdeme toto ustanovení v §2969 odst. 2

⁸⁵ Srovnej princip subsidiarity trestní represe dle §12 odst. 2 trestního zákoníku

poškozené, protože má zájem ji uhlížit. Pomocí tohoto institutu může poškozený dosáhnout náhrady ceny zvláštní oblíbenosti, při kterých se zohledňují i nemajetkové aspekty, například osobní vztah poškozeného k věci. Výše náhrady se určuje podobně jako v případě náhrady nemajetkové újmy.⁸⁶

NOZ zachoval i moderační pravomoc soudu v případě, že škoda nebyla způsobena úmyslně a škůdcem je fyzická osoba. Odstavec 2 ustanovení §2953 současného znění NOZ omezuje právo soudu v případě, že byla škoda způsobena porušením odborné péče příslušníkem určitého stavu nebo povolání.⁸⁷

Nově se v ustanovení §2968 nového občanského zákoníku objevil institut odbytného, který umožňuje, aby soud určil namísto peněžitého důchodu jednorázové odbytné. Zároveň se v ustanovení §2965 objevuje právo osoby na peněžitý důchod, jíž byla osoba zemřelá v důsledku ublížení na zdraví povinna konat bezplatné práce v domácnosti, či závodu, na náhradu toho, oč přišla.

⁸⁶ ELIÁŠ, Karel. Osnova občanského zákoníku. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009. K § 2812 až 2832, s. 453; v aktuálním znění NOZ najdeme tyto ustanovení pod §§2951 až 2971

⁸⁷ Tamtéž

4. Ochrana osobnosti

4.1. Lidská osobnost a její právo na ochranu

Ochrana osobnosti se považuje za jedno ze základních občanských práv, mající původ v přirozeně-právních teoriích (vrozených právech), které se objevily po zhroucení zákonného pozitivismu v průběhu druhé světové války. Stát toto právo člověku nedává, pouze ho chrání. Smyslem ochrany lidské osobnosti je nerušeně žít a zaručit rozvoj své osobnosti. Zdůraznění významu lze vypožorovat v uvozujícím ustanovení současného občanského zákoníku, kde se zdůrazňuje ochrana osobnosti a nedotknutelnost vlastnictví.⁸⁸ Toto znění se objevilo v občanském zákoníku až v roce 1992 v souvislosti s politickou i hodnotovou změnou nazírání na právo. Ochrana osobnosti se tak spolu s ochranou vlastnictví považuje za jeden ze dvou základních principů občanského práva. Lze si povšimnout i toho, že ochrana osobnosti v pořadí předchází vlastnictví a to jistě není bez hodnotového významu. Bez ochrany života by nebylo vlastnictví a ani rodina. Ivo Telec považuje osobnostní právo za nejosobnější právo ze všech osobnostních práv (*ius personalissimum*).⁸⁹ Z toho lze pak dovodit, že se jedná o právo absolutní, osobní právo působící *erga omnes*, nepromlčitelné (důsledek a *contrario* k §100 odst. 2 OZ) a z důvodu vázanosti na osobu svého nositele též nepřevoditelné. Totéž platí i pro jednotlivé nároky, které z tohoto práva vyplývají. S ohledem na charakter osobního práva je nemyslitelné, aby byla ochrana poskytována někomu jinému, než fyzické osobě. Nelze si představit, že by ochrana náležela například právnické osobě, či státu. Tento aspekt se projevil i v rozsudku vrchního soudu v Praze, který uvedl, že právo na příznivé životní prostředí „je subjektivním hmotně právním oprávněním, které může příslušet fyzickým osobám jako biologickým organismům, jeho nositeli však nemohou být osoby právnické“.⁹⁰

Ze všech subjektivních lidských práv patří přirozené právo osobnostní na první místo. Význam tohoto práva hraje v hierarchii ostatních subjektivních práv prvořadou roli, protože se týká vlastní podstaty lidského bytí. Právo na ochranu lze z hlediska obsahu rozdělit na dvě složky. První se týká práva člověka vykonávat své osobnostní právo podle

⁸⁸ §1 odst. 1 OZ

⁸⁹ TELEC, Ivo. Přirozené právo osobnostní a jeho státní ochrana. Právní rozhledy. 2007, 1, s. 1.

⁹⁰ Rozsudek Vrchního soudu v Praze, ze dne 17.5.1999, 6 A 95/94-87, [SJS 619/2000]

sebe (složka pozitivní) a druhá se týká oprávnění vůči všem ostatním, zdržet se všech zásahů do práv, které jsou v rozporu s právem (složka negativní).⁹¹

S ochranou osobnosti se setkáme i v institutech veřejného práva, zejména v právu trestním i správním. Nesmíme zapomínat, že trestní represe je považovaná za druhotnou, tedy nastupující až po bezvýsledném soukromoprávním postihu, přesto, že se jednotlivé prostředky soukromoprávní i veřejnoprávní ochrany vzájemně doplňují. Pro účely této práce ponecháme tyto prostředky ochrany stranou.

4.2. Všeobecné osobnostní právo a osobnostní práva zvláštní

Pod ochranou osobnosti se skrývají všeobecná, ryze osobnostní práva či zvláštní osobnostní práva (autorská či průmyslová práva). Pojem všeobecné osobnostní právo se odvozuje od individuality a suverenity člověka, patřící nerozlučně každé osobě. Za předmět toho práva se pak považují zejména nehmotné hodnoty lidské osobnosti v její fyzické či morální integritě. Z tohoto obecného pojetí se pak odvozují jednotlivá dílčí osobnostní práva, například právo na osobní svobodu, tělesnou integritu, právo na soukromí, či právo na čest. Zvláštní osobnostní práva se pak liší od těch všeobecných zejména tím, že nemusí být nerozlučně spjata s každou fyzickou osobou. Vznikají až v důsledku nějakého projevu tvůrčí či duševní schopnosti člověka. Proto náležejí jen někomu, například autorům literárních děl, vynálezům apod. V poslední době se k těmto právům referuje více, jako k právům duševního vlastnictví.⁹²

Obě dvě úpravy osobnostních práv jsou na sobě nezávislé. Z toho vyplývá, že jsou-li v konkrétním případě splněny podmínky pro uplatnění zvláštních osobnostních práv (například dle autorského zákona, či zákona o vynálezech), není tím vyloučena možnost ochrany dle všeobecných osobnostních práv podle §11 až §16. Souběžně lze uplatnit tato práva za předpokladu, že je-li ochrana konzumována podle jednoho práva, nelze ji uplatnit podle práva druhého.

Vzhledem k tomu, že pod pojmem všeobecné osobnostní právo se skrývá mnoho dílčích práv, přesné definice této kategorie nenajdeme. Karel Knap vymezuje všeobecné

⁹¹ ELIÁŠ, Karel, et al. Občanský zákoník : Velký akademický komentář. 1. vydání. Praha : [s.n.], 2008. §11, s. 100.

⁹² KNAP, Karel, et al. Ochrana osobnosti. 4. vydání. [s.l.] : [s.n.], 2004. Teoretické otázky ochrany osobnosti fyzické osoby podle občanského práva, s. 67.

osobnostní právo jako „*souhrn stejnorodých právních norem, které upravují jednotlivá dílčí práva, jejichž předmětem je osobnost fyzické osoby jako celek, respektive jednotlivé hodnoty tvořící součásti celkové fyzické osoby jako individuality a suveréna a jejichž subjekty mají vůči ostatním subjektům rovné právní postavení a zásadní autonomii.*“⁹³

I praxe Evropského soudního dvora potvrzuje otevřenost atributů všeobecných osobnostních práv, kdy v rozsudku zde dne 16.12.1992 ve věci Niemitz vs. Německo uvádí: „*it would be too restrictive to limit the notion of private life to an 'inner circle' in which the individual may live his own personal life as he choose and to exclude there from entirely the outside world not encompassed within that circle. Respect for private life must also comprise to a certain degree the right to establish and develop relationships with other human beings.*“ Právo na vytváření vztahů mezi lidmi a vnějším světem se tak stalo součástí práva na soukromí.⁹⁴

4.3. Prameny osobnostních práv v ČR

Základní vyjádření práv a svobod spjatých s osobní integritou člověka je třeba hledat v principech ústavního či mezinárodního práva.⁹⁵ Již úvodní ustanovení LZPS čl. 1 stanoví, že „*Lidé jsou svobodní a rovní v důstojnosti i v právech. Základní práva a svobody jsou nezadatelné, nezczitelné, nepromlčitelné a nezrušitelné.*“ Další ustanovení Listiny poskytují ochranu života (čl. 6), zaručují nedotknutelnost osoby a jejího soukromí (čl. 7 odst. 1), osobní svobodu (čl. 8), právo na zachování lidské důstojnosti, osobní cti, dobré pověsti a ochrany jména (čl. 10 odst.1), právo na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého života (čl. 10), zaručují svobodu pohybu a pobytu (čl. 14), svobodu myšlení, svědomí a náboženského vyznání, svobodu vědeckého bádání a umělecké tvorby (čl. 15), svobodu projevu a právo na informace (čl. 17) či právo na životní prostředí a informace s tím spojené (čl. 35).

Mimořádný význam lze spatřovat i v mezinárodních smlouvách, které se prostřednictvím čl. 10 Ústavy staly součástí našeho právního řádu. Mezi nejvýznamnější se řadí Mezinárodní pakt o občanských a politických právech (č.120/1976) a Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech z téhož roku vyhlášený tamtéž, Úmluva o

⁹³ Tamtéž, s. 57

⁹⁴ KILKELLY, U.: The right to respect for private and family life. Human rights handbooks, No. 1. Strasbourg: Council of Europe, 2003, s. 11.

⁹⁵ Zejména v Mezinárodním paktu o občanských a politických právech, vyhláška 120/1976 Sb. ze dne 10.05.1976

ochraně lidských práv a základních svobod z roku 1950 (č. 209/1992, ve znění dodatkových protokolů spravovaných Radou Evropy), Úmluva o právech dítěte (č.104/1991) či Úmluva na ochranu lidských práv a důstojnosti lidské bytosti v souvislosti s aplikací biologie a medicíny (č. 96/2001, ve znění dodatkových protokolů), která se objevila v posledních letech v souvislosti se sílící ochranou práv pacienta. Dále nelze zapomenout na Listinu základních práv Evropské unie ze dne 7. prosince 2000, ve znění upraveném dne 12. prosince 2007. Po ratifikaci Lisabonské smlouvy se Listina základních práv Evropské unie stala pro Českou republiku právně závaznou.

Česká právní úprava zde vychází, podobně jako u jiných institutů, z rakouského ABGB z roku 1811, který v §16 a §18 rozlišoval práva vrozená (angeborene Rechte) a práva nabyvatelná (erwerbliche Rechte).⁹⁶ Náš občanský zákoník upravuje ochranu osobnosti v §11 a následujícím.

4.4. Občanskoprávní úprava ochrany osobnosti v ČR

Až do roku 1990 u nás institut přiměřeného finančního zadostiučinění do práva na ochranu osobnosti neexistoval. V úvahu připadalo pouze tzv. morální zadostiučinění. Ještě před 15 a více lety bylo v praxi běžné, že pokud mladá rodina přišla o své dítě v příčinné souvislosti s protiprávním jednáním jiného, náleželo jim pouze odškodnění ve formě pohřebního, či jiné náklady se zajištěním pohřbu a úmrtím dítěte. Až díky judikatuře nejvyšších soudů ČR a SR na začátku 21. století došlo k posunu a soudy začaly přiznávat i náhradu újmy v souvislosti s psychickou újmou při ztrátě osoby blízké, či zásahem do rodinného života. Ke změně došlo až novelou z roku 1990, ale i současná úprava se považuje za nedostatečnou.⁹⁷

Základní úpravu obecného osobnostního práva obsahuje občanský zákoník v §11 až 16 pod označením „Ochrana osobnosti“. Ustanovení §11 se považuje za tzv. „generální klauzuli“⁹⁸, která umožňuje pružné rozšíření ochrany dalších hodnot, zejména uplatněním tzv. soudcovského práva. Vzhledem k jednotě a integritě člověka jako přirozené osobnosti, nelze hovořit o uzavřeném katalogu několika osobnostních práv.

⁹⁶ ELIÁŠ, Karel, et al. Občanský zákoník : Velký akademický komentář. 1. vydání. Praha : [s.n.], 2008. §11, s. 98.

⁹⁷ Srovnej například Nález ÚS zde dne 1.3.2000, sp. zn. II. ÚS 517/99

⁹⁸ § 11 Fyzická osoba má právo na ochranu své osobnosti, zejména života a zdraví, občanské cti a lidské důstojnosti, jakož i soukromí, svého jména a projevů osobní povahy

Mezi statky hodné ochrany stát považuje život a zdraví, občanskou čest, lidskou důstojnost, soukromí, jméno a projevy osobní povahy. Pojem ochrany osobnosti se vyvíjí v závislosti na mnoha faktorech a je tak přímo spojen se stupněm rozvoje moderní demokratické společnosti, rozvojem vědy, techniky, hospodářství a v určité míře je závislý i na ochraně základních lidských práv a svobod. Vzhledem k nepředvídatelnosti uplatnění ochrany osobnosti je jistě správně, že zákonodárce volil pouze demonstrativní výčet nejdůležitějších osobních statků a tím umožnil i rozšíření na jiná práva ryze osobnostní povahy. Ústavní soud tak například dospěl k závěru, že respektování soukromého života zahrnuje i právo na rozvíjení vztahů s dalšími lidskými bytostmi. Tím rozšířil ochranu i o rodinný život zahrnující vztahy mezi blízkými příbuznými.⁹⁹

Nositelem osobnostního práva může být pouze fyzická osoba. Je tedy pojmově vyloučeno, že by se soudní ochrany domáhal stát či právnická osoba. Vrchní soud v Praze k tomu uvedl, že právo na příznivé životní prostředí (čl. 35 odst. 1 Listiny základních práv a svobod) je subjektivním hmotně-právním oprávněním, které může příslušet fyzickým osobám jako biologickým organismům. Jeho nositeli však nemohou být osoby právnické.¹⁰⁰ Jistý posun lze spatřovat v novém občanském zákoníku, který zakotvuje právo právnické osoby vystoupit na obranu dotčené fyzické osoby, je-li mrtvá, či nemohoucí, za života fyzické osoby pak s jejím souhlasem.¹⁰¹ V průběhu přípravy NOZ se uvažovalo i o možnosti uplatnění ochrany práv dotčené osoby prostřednictvím orgánu veřejné moci.¹⁰² Toto ustanovení v současné verzi již nenajdeme.

Ochranu subjektivních práv vykonává dle §4 současného OZ soud. Pro žaloby z ochrany osobnosti jsou v prvním stupni věcně příslušné krajské soudy a to na základě výjimky v občanském soudním řádu.¹⁰³ O odvolání rozhodují vrchní soudy dle §10 OSŘ. I přes jistou specifičnost konkrétních nároků si nejsem zcela jist, zda je možno považovat toto řešení za správné. Za žádoucí považuji to, že krajské soudy mají pro tyto spory vyhrazené specializované soudce, kteří jsou seznámeni se specializovanou judikaturou ČR i judikaturou ESLP.

⁹⁹ Nález ÚS ze dne 1. 3. 2000, II. ÚS 517/99, [32/2000 USn.]

¹⁰⁰ Rozsudek Vrchního soud v Praze ze dne 17.5.1999, 6 A 95/94-87, [SJS 619/2000]

¹⁰¹ NOZ: §83(1) „*Souvisí-li neoprávněný zásah do osobnosti člověka s jeho činností v právnické osobě, může právo na ochranu jeho osobnosti uplatnit i tato právnická osoba; za jeho života však jen jeho jménem a s jeho souhlasem. Není-li člověk schopen projevit vůli pro nepřítomnost nebo pro neschopnost úsudku, není souhlasu třeba.*“

¹⁰² Sněmovní tisk 835/0, část č. 1/3: VI.n.z. občanský zákoník. In: Poslanecká sněmovna, 5. volební období, 2006-2010 [online]. [cit. 2012-02-12]. Dostupné z:

<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=835&CT1=0>

¹⁰³ § 9 odst. 2 písm. a o.s.ř.

Od 01. ledna 2001 se pro oblast procesního práva zavedla tzv. koncentrace řízení, která byla dále prohloubena novelou č. 7/2009 s účinností od 01.07.2009. Prakticky to znamená, že účastník může tvrdit nové skutečnosti a označit důkazy do skončení přípravného jednání, či prvního jednání. To má významný dopad v řízeních na ochranu osobnosti, kdy žalobce i žalovaný mají povinnost unést břemeno tvrzení i břemeno důkazní. Jestliže žalobci či žalovaní přes poučení dle §118b OSŘ nesplní svou povinnost tvrzení a povinnost důkazní, nemohou být prováděny důkazy, které nebyly řádně navrženy. Pak je soud povinen rozhodnout na základě neúplných skutkových tvrzení i nedostatečných důkazů. Tento rigidní princip koncentrace je částečně zmírňován judikaturou Nejvyššího soudu, který rozhodl, že „I v režimu zákonné koncentrace řízení podle § 118b odst. 10 o. s. ř. není soud zbaven povinnosti provést i jiné než účastníky navržené důkazy, jestliže potřeba jejich provedení vyšla v řízení najevo (§ 120 odst. 3 o. s. ř.). Zákonná koncentrace řízení omezuje soud v rozsahu těchto aktivit potud, že může brát v úvahu jen takové důkazy, jejichž potřeba provedení vyšla najevo do skončení prvního jednání, které se ve věci konalo.“¹⁰⁴ Z koncentrace řízení existují i zákonné výjimky (§118b OSŘ), které se týkají zejména skutečností jimiž má být zpochybněna věrohodnost již provedených důkazů.¹⁰⁵ Ve věcech ochrany osobnosti nelze rozhodnout rozsudkem pro uznání (§153a OSŘ), protože usnesení, kterým byl žalovaný vyzván dle §114b odst. 5 OSŘ bylo nepřipustně vydáno pro řízení, které je již koncentrováno ze zákona.¹⁰⁶

4.5. Občanskoprávní prostředky ochrany

Základní podmínkou pro vznik a uplatnění sankce dle §13 OZ zůstává objektivní způsobilost neoprávněného zásahu narušit integritu osobnosti fyzické osoby. Ve většině případů záleží na povaze konkrétních okolností (konkrétně u občanské cti, dobré pověsti, či důstojnosti). Současný občanský zákoník upravuje prostředky ochrany v ustanoveních §13 a to opět pomocí demonstrativního výčtu. V odstavci jedna přiznává právo na

¹⁰⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2008, sp. zn. 29 Odo 1538/2006

¹⁰⁵ Srovnaj Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 23. února 2009, č. j. 1 Co 349/2008, ve kterém se uvádí: „Ani v řízení na ochranu osobnosti soud nemůže odmítnout návrh na provedení důkazů vznesený po skončení prvního jednání, zaměřený ke zpochybnění věrohodnosti důkazů provedených po prvním jednání, nebo které účastník nemohl bez své viny provést. I v případě notoriety lze navrhopvat důkazy o tom, že skutečnost, kterou soud za obecně známou skutečnost považuje, takovou není.“

¹⁰⁶ KNAP, Karel, et al. Ochrana osobnosti. 4. vydání. [s.l.] : [s.n.], 2004. Teoretické otázky ochrany osobnosti fyzické osoby podle občanského práva, s. 32.

upuštění od neoprávněných zásahů a odstranění jejich následků, dále v odstavci 2, když by se nejevilo dostatečné zadostiučinění dle odst. 1 a to zejména z důvodu snížení důstojnosti fyzické osoby, má fyzická osoba právo na náhradu nemajetkové újmy v penězích. V odstavci třetím stanoví zákon v souladu s §136 OSŘ možnost, aby určil výši náhrady soud s přihlédnutím k závažnosti vzniklé újmy a dalším okolnostem případu.

Odpovědnost za zásah do osobnostních práv je dle konstantní judikatury pojímána objektivním způsobem.¹⁰⁷ To ve svém důsledku znamená, že se nelze odpovědnosti za zásah zprostit z důvodu omluvitelného omylu, či nedbalosti zasahujícího. Praxe pak například dovodila, že civilního deliktu se dopustí ten, kdo nakazí jiného pohlavní chorobou, ačkoliv si sám nebyl vědom toho, že je v době pohlavního styku nakažený. Ani dobrá víra nezbujuje původce zásahu objektivní odpovědnosti za nastalý protiprávní stav. Může mít ale význam v případě uplatnitelnosti nároku postiženého na patřičné zadostiučinění.¹⁰⁸

Mezi méně časté, ale legitimní občanskoprávní prostředky ochrany můžeme zařadit svépomoc (a její specifický případ nutné obrany) a ochranu orgánem státní správy dle §5 OZ – v praxi jsou tyto formy využívány spíše výjimečně. Nejčastěji se použije forma soudní ochrany (před zahájením řízení, předběžná opatření, žaloba zdržovací, žaloba odstraňovací, žaloba satisfakční, žaloba na náhradu škody).¹⁰⁹ Prostředky ochrany, které fyzická osoba na svou ochranu použije, závisí zcela na její vůli, v §13 jsou uvedeny toliko demonstrativně a nevylučují použití i jiných vhodných prostředků, kterými bude možno způsobit náhradu nemajetkové újmy. Takto lze například uzavřít mimosoudní dohodu mezi škůdcem a postiženým o nápravě následků v souladu s ustanovením §3 odst. 2 a §51 OZ, či prétorský či následný smír dle ustanovení §67 a násl. a §99 OSŘ v průběhu vlastního soudního řízení.

V praxi se nejčastěji setkáme s triádou občanskoprávní ochrany, poskytovanou soudem prostředky občanskoprávní žaloby. Jedná se o žalobu zdržovací (negatorní) - upuštění od neoprávněného zásahu, žalobu odstraňovací – odstranění následků zásahu, žalobu satisfakční – jak v podobě morálního tak i peněžitého zadostiučinění. Těchto žalob lze užít samostatně nebo je vhodně kombinovat. Z hlediska úspěšného uplatnění nároku na

¹⁰⁷ Usnesení Ústavního soudu ze dne 20. května 2002, IV. ÚS 315/01, [15/2002 USu.]

¹⁰⁸ ELIÁŠ, Karel, et al. Občanský zákoník : Velký akademický komentář. 1. vydání. Praha : [s.n.], 2008. §13, s. 144-145.

¹⁰⁹ KNAP, Karel, et al. Ochrana osobnosti. 4. vydání. [s.l.] : [s.n.], 2004. Teoretické otázky ochrany osobnosti fyzické osoby podle občanského práva, s. 171-180.

upuštění od neoprávněného zásahu se setkáme s podmínkou, že neoprávněný zásah musí trvat či pokračuje, nebo že existuje konkrétní nebezpečí opakování hrozby v budoucnosti. Z toho lze dovodit, že tento prostředek ochrany nelze použít při jednorázovém či dokonaném zásahu do osobnostních práv. Při odstranění trvajících následků neoprávněného zásahu se poškozený domáhá odstranění stavu závadného s cílem obnovení stavu původního (tzv. restituce). Ustanovení §13 odst. 1 občanského zákoníku zakotvuje právo přiměřeného zadostiučinění a v odstavci 2 a teprve, když se toto zadostiučinění nejeví dostatečné, zejména proto, že byla ve značné míře snížena důstojnost fyzické osoby nebo její vážnost ve společnosti, umožňuje náhradu nemajetkové újmy v penězích (tzv. relutární satisfakci). Za přiměřené zadostiučinění se považuje omluva, odvolání difamujícího prohlášení škůdce, či samotný výrok soudu o porušení práva na ochranu osobnosti. Soud musí při zvažování morální satisfakce přihlížet k ústavnímu principu proporcionality, tedy k intenzitě, způsobu a povaze vlastního zásahu, rozsahu způsobené újmy nebo vlivu na postavení postižené osoby ve společnosti.¹¹⁰ V soudní praxi se dále dovodilo, že vyjádření soucitu či nabídky pomoci nelze považovat za omluvu ve smyslu §13 odst.1 OZ, pokud by taková omluva mohla vést k následné traumatizaci nezletilého žalobce v rozporu s jeho zájmy.¹¹¹

4.6. Náhrada nemajetkové újmy v penězích a její výše

Pokud se nejeví dostatečné zadostiučinění v případě zásahu do osobnostních práv dle §13 odst. 1 OZ (satisfakce morální), je nutné přistoupit na náhradu nemajetkové újmy v penězích (náhrada relutární). S přihlédnutím k výše uvedenému je nutné zdůraznit, že intenzita újmy se posuzuje toliko objektivně, tedy značnou újmu by musela pociťovat i každá jiná osoba, která by se ocitla v podobné situaci. Soud by měl v každém konkrétním případě posoudit závažnost způsobené újmy, zejména v souvislosti s rozsahem vzniklé újmy či způsobenými následky a okolnostmi, za nichž k porušení došlo. Trefně se k podstatě újmy vyjadřuje prof. Eliáš, když uvádí, že *„újma může spočívat již v tom, že se postižený musí věcí zaobírat, když by se jinak mohl nerušeně a plně věnovat své vlastní činnosti, od níž je v důsledku zásahu odváděn.“*¹¹²

¹¹⁰ Rozsudek NS ze dne 30. 11. 2006, 30 Cdo 2919/2006, [C 4691]

¹¹¹ Rozsudek krajského soudu v Brně ze dne 29. 8. 2008, 24 C 7/2007, [PR 2/2009 str. 71]

¹¹² ELIÁŠ, Karel, et al. Občanský zákoník : Velký akademický komentář. 1. vydání. Praha : [s.n.], 2008. §13, s. 160.

Výše náhrad stanovených soudem (soudcovské právo) dle §13 odst. 3, je v porovnání se srovnatelnými nároky v zahraničí stále nepřiměřeně nízká.¹¹³ Za zcela nepřijatelný, paušalizující a v rozporu s evropskými trendy lze označit způsob, při kterém se náhrada nemajetkové újmy poměřuje s ustanovením §444 odst. 3. Česká doktrína tento fakt právem kritizuje.¹¹⁴ Oproti náhradě nemajetkové újmy v oblasti náhrady škody na zdraví se řídí ochrana osobnosti kritériem „přiměřeného zadostiučinění“ stanoveném v § 13 OZ. Ústavní soud tyto kritéria dále rozvedl a uvádí, že je třeba vycházet především ze závažnosti způsobené škody na zdraví, možnosti vyléčení či eliminaci způsobené škody a míry zavinění (*lege artis* – nakolik došlo k odchýlení od standardního postupu).¹¹⁵ Na rozdíl od oblasti náhrady nemajetkové újmy na zdraví se zde nevychází z žádných bodových ohodnocení, ze kterých by se výše náhrady stanovovala. Soudy by zde měly vycházet z mnohokrát zdůrazňovaného principu proporcionality při stanovení nehmotných škod prosazovaných Ústavním soudem i Nejvyšším soudem ČR.

Náhrada nemajetkové újmy musí být vždy zásadně věcí individuálního posouzení každého jednotlivého případu, jak vyplývá již z ustanovení §13 odst. 3 OZ. V již vícekrát zmiňovaném nálezu ÚS, kde ÚS odmítl paušalizovanou náhradu nemajetkové újmy ve vztahu k ustanovení §444 odst. 3 OZ, navrhovali disentuující soudci Stanislav Balík a Miloslav Výborný připojit interpretativní výrok rozhodnutí: *„Ustanovení § 444 odst. 3 zavádí paušalizaci a stanovením pevné částky nerovnost jak na straně škůdce, tak poškozeného. Na straně poškozeného není vzat v úvahu například rozdíl mezi tím, zda k usmrcení došlo na základě nedbalostního či úmyslného trestného činu, zda usmrcení bylo provedeno zvláště zavrženíhodným způsobem, u manželky např. i to, zda manželství bylo harmonické, či např. dosud nepravomocně rozvedené. Nerovnost je i na straně škůdce, neboť stejnou škodu by nahrazoval škůdce odsouzený v trestním řízení k mírnějšímu trestu jako škůdce odsouzený k trestu přísnějšímu.“*¹¹⁶ Z této argumentace jednoznačně vyplývá přesvědčení autorů o protiústavnosti daného ustanovení a o nutnosti posílení individualizace rozhodování v konkrétních případech.

V dnešní době již neváhá soudní praxe přistoupit i k razantnějším peněžítým satisfakcím, zejména ve sféře neoprávněného zásahu do rodinného života a ochrany zdraví.

¹¹³ ŠVESTKA, Jiří, et al. Občanský zákoník I, II : Přiměřené morální zadostiučinění; náhrada nemajetkové újmy v penězích. 2. vydání. [s.l.] : [s.n.], 2009. §13, s. 200.

¹¹⁴ Tamtéž

¹¹⁵ RYŠKA, Michal. Výše a účel náhrady nemajetkové újmy v penězích při ochraně osobnosti. Právní rozhledy. 2009, 9, s. 305.

¹¹⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 4.5.2005, Pl. ÚS 16/04, [98/2005 USn.]

Například Krajský soud v Brně neváhal přistoupit k navýšení satisfakce na základě §13 OZ, vzhledem k tomu, že standardní náhrada za usmrcení osoby blízké ve smyslu §444 odst. 3 nebyla dostatečná. Přesto, že žalobci obdrželi při jednorázovém odškodnění částku 655 tisíc Kč od pojišťovny žalované, Krajský soud v Brně považoval tuto náhradu za nedostatečnou a volnou úvahou po zvážení všech kritérií přiznal další relativní satisfakci ve výši 400 tisíc Kč nad rozsah již poskytnutého plnění.¹¹⁷

Lze ještě doplnit, že z kombinace ustanovení §153 odst. 2 OSŘ (tzv. soudcovské moderační právo) a §13 odst. 3 OZ lze dovodit, že soud může v určitých případech přiznat i vyšší zadostiučnění než navrhl žalobce (tzv. překročení návrhu uvedeného v žalobním petitu). Nelze však zapomínat, že v konkrétním případě lze přiznat i náhrady nižší. Jedná se především o případy případného spoluzavinění poškozeného (dle §441 OZ), či důvody zvláštního zřetele hodné (dle §450 OZ).¹¹⁸

V kauze tzv. "záměny dětí v třebičské nemocnici" byla oběma rodinám přiznána náhrada nemateriální újmy v souhrnné výši 3.2 mil. korun.¹¹⁹ Soud zdůraznil preventivně-sankční povahu přiznané náhrady, částku však rozdělil mezi poškozené rodiny nerovnoměrně. Důvodem pro snížení poskytnuté peněžité náhrady jedné z rodin byla skutečnost, že pobírala za medializaci svého případu honorář a tím si měli zajistit satisfakci svépomocí. Přesto, že se tato argumentace mohla zdát někomu poněkud sporná¹²⁰, domnívám se, že sjednaná odměna za mediální vystoupení by měla být chápána ve smyslu zajištění finanční satisfakce formou svépomoci. Nelze přece odhlédnout od faktu, že již vystupování na veřejnosti mohlo znamenat pro postiženou rodinu zajištění určité morální podpory svého okolí. Soud při svých úvahách o poskytnutí spravedlivé finanční satisfakce musí zohlednit i fakt, že přiznaná částka nesmí vyústit v bezdůvodné obohacením dotčených osob. Soudce je naopak povinen nalézt minimální, přesto důstojnou kompenzaci nemajetkové újmy. Honorář od médií může - dle mého názoru - kompenzovat újmu, která záměnou dětí vznikla.

¹¹⁷ Rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 29.8.2008, 24 C 7/2007, [PR 2/2009 str. 71]

¹¹⁸ Srovnej např. rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích - pobočka v Táboře ze dne 15. 11. 2005, sp. zn. 14 To 290/2005

¹¹⁹ Rozsudek Krajského soudu v Brně sp.zn. 24 C 36/2008 ze dne 30.1.2009 a rozsudek Vrchního soudu v Olomouci sp.zn. 1 Co 137/2009 ze dne 20.1.2010, resp. usnesením Nejvyššího soudu sp. zn. 30 Cdo 2428/2010 ze dne 31.5.2011

¹²⁰ Srovnej HORÁČKOVÁ, Iva. Ochrana osobnosti – normy a limity jejich aplikace [online]. [cit. 2012-03-10]. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/134732/pravf_m/Ochrana_osobnosti__normy_a_limity_jejich_aplikace.txt. Diplomová práce. Právnická fakulta Masarykovy univerzity v Brně. Vedoucí práce JUDr. Roman Vaňek.

4.7. Náklady řízení v řízeních na ochranu osobnosti

Otázka náhrady nákladů řízení je procesně spjata s ustanovením §136 OSŘ, které umožňuje soudu stanovit výši náhrady na základě vlastní úvahy.¹²¹ Vzhledem k subjektivnímu vyčíslení nároku při porušení práva na ochranu osobnosti vychází soud zároveň z ustanovení §142 odst. 3 OSŘ, který umožňuje soudu přiznat plnou náhradu nákladů v případě toliko částečného úspěchu ve věci. Ústavní soud aplikoval stejný princip ohledně nároku morálního, kdy zrušil rozhodnutí krajského i vrchního soudu, ve kterých nebyly navrhovateli přiznány náklady řízení (pro neúspěch náhrady nemajetkové újmy v penězích) přesto, že měl úspěch co do morálního zadostiučinění. Ústavní soud tak zdůraznil význam posouzení otázky, co je v daném sporu hlavní a co doprovodné.¹²²

Judikatura obecných soudů rozlišuje mezi posouzením skutkových zjištění týkajících se existence nemajetkové újmy – tedy samotného základu nároku (jež úvahou soudu ve dle § 136 OSŘ není) – a určením konkrétní výše přiměřeného zadostiučinění za nemajetkovou újmu, jež úvahou soudu dle ustanovení § 136 OSŘ je. Ústavní soud dále uvedl, že za „*ne zcela přiléhavý odhad výše budoucího přiznaného nároku nemůže být žalobce v rámci náhrady nákladů řízení sankcionován*“ a svoje tvrzení opřel i o důvodovou zprávu k zákonu č.160/2006 Sb., kterým se změnil zákon o odpovědnosti za škodu způsobenou nesprávným úředním postupem.¹²³

S náklady řízení může souviset i fakt, že poškozený v České republice využívá prvotně prostředky trestně právní povahy. Nejen, že to systém pochopitelně nevylučuje, dokonce by se dalo říci, že to spíše podporuje s ohledem na fakt, že to je pro poškozeného v první fázi výhodnější. Stát v trestním řízení pořídí na vlastní náklady mnohdy velmi náročné znalecké a expertní posudky. Výsledek, tedy pravomocný odsuzující rozsudek, který řeší závazným způsobem otázku, zda-li došlo k porušení právní povinnosti v příčinné souvislosti s újmou na zdraví, slouží jako závazný podklad pro občanskoprávní řízení.¹²⁴ V něm se pak rozhoduje pouze o výši náhrady škody, nikoliv o titulu pro náhradu škody, který byl dán již výsledkem trestního řízení. Důsledkem je jistě to, že v případech pochybení zdravotnického zařízení či jiné způsobené újmy na zdraví třetí osobou je výhodnější podat trestní oznámení než žalobu na ochranu osobnosti, či

¹²¹ §136 OSŘ stanoví: „Lze-li výši nároků zjistit jen s nepoměrnými obtížemi nebo nelze-li ji zjistit vůbec, určí ji soud podle své úvahy.“

¹²² Nález ÚS ze dne 22. 6. 2000, III. ÚS 170/99, [96/2000 USn.]

¹²³ Nález ÚS ze dne 5. 8. 2009, I. ÚS 1310/09, [180/2009 USn.]

¹²⁴ §135 OSŘ.

žalobu o náhradu škody. V této souvislosti se sluší upozornit na významnou novelu OSŘ z 1.09.2011, podle které má znalecký posudek předložený účastníkem sporu povahu znaleckého posudku, nikoliv jen listinného důkazu.¹²⁵

4.8. Ochrana osobnosti v novém občanském zákoníku

Nový občanský zákoník se již v úvodu hlásí k respektu k osobnosti člověka jako svobodného individua, způsobilého žít podle svého a rozhodovat o svých soukromých záležitostech samostatně. V §3 odst. 2 jsou pak koncentrovány hlavní zásady, na kterých soukromé právo spočívá, kdy se v písm. a) uvádí, že každý má právo na ochranu svého života a zdraví, jakož i svobody, cti, důstojnosti a soukromí.¹²⁶ Konkrétní katalog osobnostních práv najdeme v 6. oddíle, který chrání zejména život a důstojnost člověka, jeho zdraví a právo žít v příznivém životním prostředí, jeho vážnost, čest, soukromí a jeho projevy osobní povahy.¹²⁷ Výčet je považován za demonstrativní a tak přispívá k zákonné garanci všech – tedy nejen stanovených – přirozených práv člověka. NOZ dále výslovně stanoví ochranu podoby a soukromí, ochranu integrity lidského těla, chrání člověka před neoprávněným převzetím do zdravotnického zařízení, upravuje nakládání s částmi lidského těla za života i po smrti.¹²⁸

Co se týká prostředků ochrany proti neoprávněnému zásahu do osobnostních práv, zachovává právo poškozeného domáhat se, aby bylo od neoprávněného zásahu upuštěno, nebo aby byl odstraněn způsobený následek. Rozdílně se staví - oproti stávajícímu stavu - k nárokům na poskytnutí satisfakce, když preferuje zadostiučinění poskytnuté v penězích, nezajistí-li jeho jiný způsob skutečné a dostatečně účinné odčinění způsobené újmy.¹²⁹ Odstraňuje tak nežádoucí prioritu morální satisfakce zakotvenou v §13 odst. 2 současného občanského zákoníku a bude tak možné lépe vyjádřit sankční charakter přiznaného odškodnění.

V souvislosti s právem na ochranu osobnosti obnovuje nový občanský zákoník možnost právnické osoby vystoupit na obranu dotčeného. Tato aktivní věcná legitimace byla v minulosti zakotvena ve zrušeném §14, který vyplýval z původního znění občanského

¹²⁵ §127 OSŘ.

¹²⁶ §3 odst. 1 NOZ

¹²⁷ §81 odst. 2 NOZ

¹²⁸ §§84 – 117 NOZ

¹²⁹ §2951 odst. 2, věta druhá NOZ

zákoníku z roku 1964.¹³⁰ Revidované znění stanoví, že týká-li se zásah jeho činnosti v právnické osobě, může právo na ochranu jeho osobnosti uplatnit i tato právnická osoba; za jeho života však jen jeho jménem a s jeho souhlasem. Není-li člověk schopen projevit vůli pro nepřítomnost nebo pro neschopnost úsudku, není souhlasu třeba.¹³¹ Domnívám se, že tento způsob rozšíření okruhu osob, které se mohou domáhat ochrany poškozeného je jistě v souladu s proklamovanou koncepcí ochrany slabší strany a tak je jistě žádoucí.

¹³⁰ Zrušeno zákonem č. 509/1991 sb. s účinností od 1.1.1992.

¹³¹ §83 odst. 1 NOZ

5. Preventivní působení náhrady škody a nemajetkové újmy při ochraně osobnosti

Cílem právní úpravy náhrady škody je nahrazení skutečně vzniklé škody, která byla způsobená oběti s cílem zamezit vzniku bezdůvodného obohacení na téže straně. Samotné právní předpisy této oblasti mohou sledovat pouze dvojí účel, působit preventivně nebo obrátit škodu vůči těm, proti nimž se to jeví nejvhodnější s ohledem na požadavek spravedlnosti či hospodárnosti. Teorie proto rozeznává pouze dva účely náhrady škody. První je funkce prevenční a v případě jejího selhání, nastupuje teprve funkce kompenzační.¹³² Prevenci lze také vnímat jako snahu zákonodárce o širší cíl kontroly chování lidí prostřednictvím pobídek tak, aby se zabránilo škodným událostem, u kterých se to jeví jako smysluplné.¹³³

V českém právním řádu se setkáme s ustanoveními § 415 nebo §417 OZ, které ukládají povinnost předcházet vzniku škody na zdraví, majetku, přírodě a životním prostředí. Podobně se k prevenci v občansko-právních vztazích staví i nový občanský zákoník, když v §§2900 až 2903 ukládá povinnost počínat si při svém konání tak, aby nedošlo k nedůvodné škodě na svobodě, životě, zdraví nebo na vlastnictví jiného. Z pohledu účelu prevence je jistě dobré, aby působila nejen před (ex ante), ale i po vzniku škody (ex post). Na tuto situaci pamatuje nový občanský zákoník, když zavádí v §2903 v odst. 1 pravidlo: *„Nezakročí-li ten, komu újma hrozí, k jejímu odvrácení způsobem přiměřeným okolnostem, nese ze svého, čemu mohl zabránit.“*

Na rozdíl od náhrady škody, kde hlavní funkcí je reparace/restituce, sleduje náhrada nemajetkové újmy v rámci ochrany osobnosti zejména funkci satisfakční (přiměřeného zadostiučinění). Je tomu zejména proto, že rozsah nemajetkové újmy nelze nijak přesně vyčíslit. Přesto nelze opomenout, že zásah do práva na ochranu osobnosti patří mezi civilní delikty a přiměřené zadostiučinění je jednou z civilněprávních sankcí, která má být nástrojem speciální i generální prevence. Cílem by mělo být odradit rušitele i další jeho následovníky od protiprávního jednání, jak uvádí i Petr Hajn.¹³⁴

¹³² BEZOUŠKA, Petr. Základní východiska deliktů náhrady škody. In NOVOTNÁ, Marianna; JURČOVÁ, Monika (eds.). *Súkromné právo v európskej perspektíve*. 1. vyd. Trnava: Typi Universitatis Tyrnaviensis, 2011, s. 9-22.

¹³³ Tamtéž

¹³⁴ HAJN, Petr. K přiměřenému zadostiučinění ve sporech o ochranu osobnosti. *Bulletin advokacie*. roč. 2003, č. 4.

Odpovědnost stanovená v §13 OZ je odpovědností objektivní, tedy občanskoprávní sankcí nevyžadující prvek zavinění, jak ve svém usnesení IV. ÚS 315/01 zdůraznil i Ústavní soud. Ústavní soud považuje intenzitu zavinění za klíčovou pro stanovení povinnosti k náhradě nemajetkové újmy, když doslova uvádí, že „vzniklá nemajetková újma na osobnosti postižené fyzické osoby je pro ni stejně závažná bez ohledu na to, jednal-li původce zásahu zaviněně či nikoliv. Subjektivní prvek zavinění má význam toliko při určování výše náhrady nemajetkové újmy podle odstavce 3 citovaného ustanovení.“¹³⁵

S poukazem na výše uvedenou judikaturu i v souladu s názorem právní teorie lze uzavřít, že náhrada imateriální újmy neplní pouze funkci satisfakční, nýbrž i funkci preventivně-sankční. Otázka míry zavinění se pak stává rozhodující pro stanovení výše relativní satisfakce. Soudce Michal Ryška v rámci úvah o stanovení výše peněžitého zadostiučinění rozlišuje dvě situace, kdy: první „ryze“ objektivní odpovědnost původce zásahu je dána bez současné existence jeho zavinění a druhou situaci, kdy objektivní odpovědnost původce zásahu je dána za současné existence jeho zavinění formou nedbalosti nebo dokonce formou série nedbalostí či úmyslu. Není pochyb o tom, že rozdíl ve výše uvedených situacích se musí projevit i při stanovení relativní satisfakce, kdy potřeba finanční satisfakce narůstá v přímé úměře s mírou zavinění původce zásahu.¹³⁶

¹³⁵ Usnesení Ústavního soudu ze dne 20.5.2002, IV. ÚS 315/01, [15/2002 USu.]

¹³⁶ RYŠKA, Michal. Výše a účel náhrady nemajetkové újmy v penězích při ochraně osobnosti. Právní rozhledy. roč. 2009, č. 9, s 305.

6. K promlčení práva na náhradu nemajetkové újmy

Současný občanský zákoník považuje právo na náhradu nemajetkové újmy za jeden ze základních prvků institutu ochrany osobnosti. Fyzická osoba se může majetkového plnění dovolat za situace, kdy se satisfakce v §13 odst. 1 jeví jako nedostatečná. Otázka promlčení práva na náhradu nemajetkové újmy v penězích při zásahu do osobnostních práv, je již několik let hojně diskutovaným problémem.

Podle §100 odst. 2 platného zákona se promlčují všechna práva majetková s výjimkou práva vlastnického. Od zavedení tohoto ustanovení v 90. letech minulého století se vede spor o to, zda lze právo na náhradu nemajetkové újmy zařadit do majetkových práv (z důvodu vyplácení relativní satisfakce) nebo zda se jedná o právo ryze osobnostní, které je nepromlčitelné ze své podstaty.

V odborné veřejnosti se v této souvislosti objevilo několik názorů. Profesor občanského práva a vedoucí katedry právnické fakulty v Olomouci Ivo Telec se přiklání k názoru, že *„zatímco v případě práva na náhradu škody na majetku se jedná o právo majetkové, u práva na náhradu škody na zdraví se jedná o právo osobnostní, a to se všemi důsledky s tím spojenými. Důsledkem toho, že se jedná o právo osobnostní je jeho nepromlčitelnost.“* Toto autor dovozuje mimo jiné z premisy, že *„ochrana lidské osobnosti nemůže být horší nežli ochrana vlastnictví. Jinak bychom popřeli samotný antropologický základ soukromého práva.“*¹³⁷ Převládající doktrína, vyjadřující se například prostřednictvím prof. JUDr. Jiřího Švestky, DrSc. či prof. Karla Knapa, CSc. a dalších, zastává názor opačný.¹³⁸ Jiří Švestka v komentáři C.H.Beck argumentuje pro stanovisko Vrchního soudu v Olomouci¹³⁹, podle kterého právo na náhradu nemajetkové újmy je právem majetkové povahy, které se promlčuje v obecné promlčecí době.¹⁴⁰

¹³⁷ ELIÁŠ, Karel, et al. Občanský zákoník : Velký akademický komentář. 1. vydání. Praha : [s.n.], 2008. §100, s. 158.

¹³⁸ KNAP, Karel, et al. Ochrana osobnosti. 4. vydání. [s.l.] : [s.n.], 2004. Teoretické otázky ochrany osobnosti fyzické osoby podle občanského práva, s. 198-199.

¹³⁹ Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 17. 2. 2004, 1 Co 63/2003, [R 4/2008 civ.]

¹⁴⁰ ŠVESTKA, Jiří, et al. Občanský zákoník I, II, : komentář. 2. vydání. [s.l.] : [s.n.], 2009. Pojem promlčení, s. 589.

6.1. Sjednocení judikatury ve věci promlčitelnosti práva na náhradu nemajetkové újmy v penězích

Zajímavý je samotný vývoj judikatury v oblasti promlčitelnosti práva na náhradu nemajetkové újmy. Nejvyšší soud se delší dobu držel názoru, že se právo na poskytnutí přiměřeného zadostiučinění za neoprávněný zásah do práva na ochranu osobnosti, včetně zadostiučinění v penězích, nepromlčuje.¹⁴¹ Hlavním argumentem pro toto stanovisko bylo, že i právo na zadostiučinění v penězích zůstává osobnostním právem, které je z promlčení vyloučeno. (využívá se argumentu a contrario k §100 odst. 2).¹⁴² S názorem kolegů ze senátu 30 Cdo se ovšem neztotožnilo občanskoprávní a obchodní kolegium Nejvyššího soudu a raději se přiklonilo k rozsudku Vrchního soudu sp. zn. 1 Co 63/2003.¹⁴³ Ten se zastal názoru, že „*právo na náhradu nemajetkové újmy v penězích podle ustanovení § 13 odst. 2 obč. zák. je jedním z dílčích a relativně samostatných prostředků ochrany jednotného práva a na ochranu osobnosti fyzické osoby, vzniká tehdy, kdy morální satisfakce jako ryze osobní právo k vyvážení a zmírnění nepříznivých následků protiprávního zásahu do osobnostních práv nepostačuje a byť jde o satisfakci v oblasti nemateriálních osobnostních práv (obdobně jako u bolestného a ztížení společenského uplatnění či u stanovení hodnoty autorského díla nebo předmětu průmyslového vlastnictví), jeho vyjádření peněžním ekvivalentem způsobuje, že jde o osobní právo majetkové povahy.*“¹⁴⁴

Nakonec se k tomuto závěru přiklonilo i občanskoprávní a obchodní kolegium Nejvyššího soudu, které doporučilo právě tento rozsudek k publikaci ve sbírce soudních rozhodnutí. Nejvíce se diskutovalo nad nepochybnou paralelou s promlčitelností nároků na náhradu nemajetkové újmy u škody na zdraví (zejména § 444 odst. 3 OZ – jednorázové odškodnění pozůstalým), které je žalobami na ochranu osobnosti doplňováno, někdy dokonce nahrazováno. Rozhodnutí NS bylo podrobeno i kontrole ÚS, který usnesením ze dne 13.12.2007, sp. zn. II. ÚS 2953/07, ústavní stížnost odmítl a tím rozhodnutí NS potvrdil.

¹⁴¹ Srovnejte například Nejvyšší soud, 30 Cdo 1542/2003, [SR 2/2004 str. 59b]

¹⁴² ŠVESTKA, Jiří, et al. Občanský zákoník I, II, : komentář. 2. vydání. [s.l.] : [s.n.], 2009. Pojem promlčení, s. 588.

¹⁴³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 11. 2008, 31 Cdo 3161/2008, [Výběr 2/2008]

¹⁴⁴ Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 17. 2. 2004, 1 Co 63/2003, [R 4/2008]

6.2. Nepromlčitelnost práva na náhradu nemajetkové újmy de lege ferenda

Zdá se, že rozsudkem Nejvyššího soudu 31 Cdo 3161/2008 byla diskuze nad tématem nepromlčitelnosti práva na náhradu nemajetkové újmy v penězích definitivně vyřešena. Současný trend ukazuje, že judikatura se plně ztotožnila s promlčitelností práva na náhradu nemajetkové újmy v 3-leté době. Nedávno se ale objevilo rozhodnutí ÚS, které naznačilo, že námitku promlčení je nutno posuzovat v souladu s korektivem dobrých mravů.¹⁴⁵ Nejedná se o zdaleka první rozhodnutí, kdy se ústavní soud snaží brzdit soudy v aplikaci práva zneužitím přílišného formalismu při výkladu norem podústavního práva.¹⁴⁶ I jiné případy v oblasti zdravotnictví ukazují, že zdrženlivý postup v uplatnění námítky promlčení je jistě na místě. Inspiraci v nálezu ÚS našel i Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí, kde uvedl: „...že objektivní tříletá promlčecí lhůta však nemusí být aplikována za všech okolností, ale případná tvrdost zákona může být eventuálně odstraněna tím, že námitce promlčení není přiznán účinek.“¹⁴⁷ Nejvyšší soud se zde zastal poškozené, které bylo v důsledku non lege artis postupu zasaženo do její osobní integrity již v roce 2002, k projevu zásahu došlo v roce 2004 a žalobu byla podána v roce 2007. Jak je z výše uvedeného příkladu patrné, v oblasti medicínského práva dochází k častým situacím, kdy vznikne dlouhá časová prodleva – často v řádu několika let - mezi zásahem do osobnostních práv a jeho projevem.

Je ovšem s podivem, že soud uzná žalobci oprávněnost nároku přiměřeného zadostiučinění při zásahu do práva na ochranu osobnosti, ale zároveň v důsledku uplatnění námítky promlčení odmítne peněžité plnění. Dochází tak k situacím, kdy žalobce získá pouze morální satisfakci. Přesto, že Nejvyšší i Ústavní soud poskytly určité vodítko při uplatnění námítky promlčení, současný stav nadále neposkytuje zcela vyčerpávající a jednoznačnou odpověď na otázku, zda náhrada nemajetkové újmy podléhá promlčení či nikoliv.

Podobně jako v současném znění, vychází nový občanský zákoník z pojetí, že samotná osobnostní práva nepodléhají promlčení.¹⁴⁸ V souladu se současným trendem ve vývoji judikatury NOZ stanoví, že v případě zásahu do osobního práva se promlčují jednotlivá

¹⁴⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 25.05.2011, IV.ÚS 2842/10

¹⁴⁶ Srovnej nálezy Ústavního soudu II. ÚS 635/09 nebo II. ÚS 3168/09

¹⁴⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu z 14.04.2011, 30 Cdo 1975/2009, [Výběr NS 2485/2011]

¹⁴⁸ NOZ, §601 a dále

plnění vyplívající z této újmy - tedy i plnění relativní.¹⁴⁹ Není ovšem vyloučeno, že se v budoucnosti dočkáme dalšího názorového posunu Nejvyššího soudu v otázce promlčitelnosti práva na náhradu nemajetkové újmy. Zejména v oblasti medicínského práva se projevuje často nerovný vztah lékaře (profesionála) a pacienta bez odborného vzdělání. Proto se zde nabízí otázka, zda současný přístup k akceptaci námitky promlčení splňuje podmínku zákazu výkonu práva v rozporu s dobrými mravy. Já osobně se přikláním k názoru, že striktní odmítnutí nároku na náhradu nemateriální újmy v penězích s odkazem na námitku promlčení se jeví vůči poškozeným značně nespravedlivé a zasloužilo by si jiné legislativní řešení. Podobně se na svém blogu vyjadřuje Ondřej Preuss, když uvádí, že by měl rozhodovat spíše předmět nároku (rozuměj nemajetková újma), než jeho obsah (relativní satisfakce).¹⁵⁰

¹⁴⁹ NOZ, §604

¹⁵⁰ PREUSS, Ondřej. Via Legis : Blog o právu a právní vědě [online]. 16. prosince 2010 [cit. 2011-10-29]. Dostupné z: <<http://vialegis.blogspot.com/2010/12/skutečne-je-konec-s-diskuzi-na-tema.html>>.

7. Metodika přiměřenosti při posuzování nemajetkové újmy

Problém přiměřenosti odškodnění nemajetkové újmy je v českém prostředí dlouho diskutován. Setkáme se s tím zejména v souvislosti s tzv. soudcovským právem, které se místo kogentních pravidel řídí svým vlastním uvážením. Lze tak daleko lépe zohlednit okolnosti konkrétního případu. Zároveň se ale nesmí rezignovat na požadavky předvídatelnosti, právní jistoty a přezkoumatelnosti soudního rozhodnutí. Hlavním východiskem je tedy tzv. metoda přiměřenosti,¹⁵¹ která se netýká pouze přiměřenosti spáchaného skutku. Důležité je i postavení osoby škůdce a poškozeného. Jiné bude zadostiučinění pro nemajetnou osobu (např. bezdomovce) a jiné u známé osoby významného postavení. Jiné zadostiučinění můžeme očekávat od státu jako původce vzniklé újmy, jiné u osoby, která jednala v dobré víře a přesto překročila dimenze pojmu *lege artis*.

Snaha o vypracování přehledné metodiky formou strukturovaného rozboru se poprvé objevila v pracích prof. JUDr. Ivo Telce, CSc.¹⁵² Autor zde předkládá v „Testu přiměřenosti nemajetkové újmy“ metodický návod, jakými myšlenkovými cestami se vydat, když potřebujeme navrhnout přiměřenou náhradu nemajetkové újmy. Účelem testu je zjistit míru přiměřenosti dání zadostiučinění a vyloučit tak hrozící míru soudcovské svévole. Vlastní metoda testu vychází ze všech relevantních právních předpisů a zohledňuje i současnou judikaturu v této oblasti.

Test přiměřenosti v první řadě sleduje daný zásah, okolnosti vylučující protiprávnost skutku, hodnotí přijatelnost zásahu v naší společnosti, popisuje vlastní následek a příčinnou souvislost se zásahem, případně zkoumá i důvody nedostatečnosti nepeněžitého zadostiučinění. Ve znakové části testu se pak hodnotí závažnost vzniklé nemajetkové újmy (např. cena zvláštní oblíbenosti, význam pro oběti), rozsah újmy a okolnosti, za nichž došlo k zásahu do práva (polehčující a přitěžující okolnosti na straně škůdce i oběti). Z hlediska poměru poškozeného a škůdce se také hodnotí jiná kritéria přiměřenosti výše zadostiučinění v penězích, jako je např. potencionální šikana obětí, likvidační následky, finanční zátěž pachatele, obcházení účelu zákona a podobně.¹⁵³

¹⁵¹ TELEEC, Ivo. Test přiměřenosti zadostiučinění za nemajetkovou újmu. Právní rozhledy. 2010, č. 4, s. 144

¹⁵² TELEEC, Ivo. Váhy a meč aneb Test poměrnosti cíle a prostředku: Olomoucké právní dny 2008. In: ŠÍNOVÁ, R. *Iuridicum olomucense*. 2008. vyd. Olomouc, s. 21-46.

¹⁵³ Podrobnější popis metody, včetně vzorového testu naleznete v článku TELEEC, Ivo. Test přiměřenosti zadostiučinění za nemajetkovou újmu. Právní rozhledy. 2010, č. 4, s. 144

Přesto, že výše uvedená metoda položila dobré základy pro posuzování výše náhrady za nemajetkovou újmu, nelze považovat metodu za zcela vyčerpávající a otázka zadostiučinění zůstává stále do jisté míry otevřená.

8. Exkurz do ostatních evropských právních systémů

Jak jsem již zmínil v úvodu, obecně lze v Evropě při vývoji deliktního práva vysledovat trend postupně se zvyšujícího počtu případů odškodnění nemajetkové újmy. Výše přiznaného odškodnění je pochopitelně odvislá od společenského a životního standardu poškozeného v závislosti na dané zemi a proto se stále setkáváme se značnými rozdíly v odškodnění mezi jednotlivými státy Evropy.¹⁵⁴ Zároveň nelze přehlédnout tendence prosakování lidskoprávních rozměrů do práva civilních deliktů právě v důsledku Úmluvy o ochraně lidských práv a svobod a také judikatury Evropského soudu pro lidská práva. Úmluva se tak postupně stává nedílnou součástí evropského pojmu „tort law“, zvláště k přihlídnutí k odškodnění nemajetkové újmy.¹⁵⁵

Rakouská právní úprava považuje za škodu újmu, která byla někomu způsobena na majetku, právech nebo na osobě.¹⁵⁶ Podobně jako v kontextu principů Evropského deliktního práva (PETL) vyplývá z daného vymezení materiální i nemateriální povaha škody. Jinak na to pohlíží německé civilní právo, když rozlišuje škodu majetkovou a nemajetkovou. Majetková škoda lze kompenzovat penězi, ovšem nemajetková újma může takto kompenzována pouze v případech, kdy to zákon výslovně stanoví.¹⁵⁷ Škodu na zdraví, jako zvláštní kategorii škody či újmy německá legislativa nezná. Naopak v Itálii soudní praxe uznala a poukazem na čl. 32 italské Ústavy tzv. třetí typ újmy, újmu na zdraví (újmu biologickou).

V principech Evropského deliktního práva nenajdeme žádné terminologické vymezení pojmů újma a škoda. V dikci PETL je za škodu způsobitou náhrady považována majetková i nemajetková újma zájmů chráněných zákonem (PETL čl. 2:101).¹⁵⁸ Jinak řečeno, PETL považuje termíny újma a škoda za synonyma a spíše se zaměřuje na smysl těchto institutů. Z článku 2:101 lze navíc dovodit rovnocenné postavení majetkové a nemajetkové škody. V případě osobní újmy (patřící dle PETL pod majetkovou škodu), která zahrnuje újmu fyzickému a duševnímu zdraví dosahující míry uznatelné nemoci, zahrnuje majetková škoda ztrátu na příjmu, zhoršení schopnosti vydělávat a přiměřené

¹⁵⁴ VLASÁK, Michal. Aktuální vývoj práva civilních deliktů napříč Evropou na pozadí mezinárodní konference „European Tort Law 2008“. Právní rozhledy. 2009, č. 13, s. 489.

¹⁵⁵ Tamtéž

¹⁵⁶ ABGB, § 1293 věta první

¹⁵⁷ BGB, §253

¹⁵⁸ Principles of European Tort Law. In: European Group on Tort Law: EGTL [online]. english. 2005 [cit. 2012-02-14]. Dostupné z: <http://civil.udg.edu/php/biblioteca/items/283/PETL.pdf> Art. 2:101. Recoverable damage, *Damage requires material or immaterial harm to a legally protected interest.*

výdaje, jako např. náklady na lékařskou péči (PETL čl. 10:202 odst.1). Pod nemajetkovou škodu řadí principy PETL to, když poškozený utrpěl osobní újmu nebo újmu na své svobodě, důstojnosti nebo jiných osobnostních právech. Nemajetková škoda může být vymáhána též osobami majícími blízký vztah k poškozenému, který utrpěl smrtelnou nebo velmi vážnou nesmrtelnou újmu (PETL č. 10:301 odst. 1).¹⁵⁹ Vzájemný vztah jednotlivých nároků náhrady škody na zdraví a ochrany osobnosti je těmito principy hodně ovlivněn.

I když je úprava náhrady škody v evropském prostoru ponechána dikci vnitrostátní legislativy, lze vyzorovat jistý tlak na sjednocování právní úpravy nemateriální újmy a škody na zdraví. Ta je ovlivňována ochotou srovnávání vnitrostátní právní úpravy s tou zahraniční nejen prostřednictvím zákonodárné činnosti, ale také praxí soudů nebo právních vědců. Na půdě Rady Evropy tak vznikla nezávazná Rezoluce (75)7 - odškodnění pro případ fyzického poškození na zdraví nebo smrti, kterou lze považovat za první pokus harmonizace současné právní úpravy v oblasti náhrady škody. Vliv na harmonizaci má také judikatura Evropského soudu pro lidská práva, která má nepochybný vliv na rozhodování soudů jednotlivých členských států Rady Evropy. Jistý vliv na sblížení má i Evropský soudní dvůr, ačkoli je pro něj charakteristické ponechat problematiku náhrady škody raději na vnitrostátních soudech. V budoucnu lze očekávat ještě výraznější sblížení právní úpravy náhrady škody a nemateriální újmy.¹⁶⁰

¹⁵⁹ Principles of European Tort Law. In: European Group on Tort Law: EGTL [online]. czech. 2005 [cit. 2012-02-14]. Dostupné z: <http://civil.udg.edu/php/biblioteca/items/287/PETLCzech.pdf>

¹⁶⁰ DOLEŽAL, Tomáš. Europeizace právních úprav náhrady škody na zdraví a náhrady imateriální újmy. Právník. 2007, č. 4, s. 423-432.

9. Vztah nároků nemateriální újmy a ochrany osobnosti

Rozlišení nároků náhrady nemateriální újmy (škody na zdraví) a náhrady v oblasti ochrany osobnosti je v dikci současného znění občanského zákoníku značně zmateno. To je částečně způsobeno tím, že náhradu nemajetkové újmy (škody na zdraví) najdeme nesystematicky zařazenou v rámci ustanovení o náhradě škody,¹⁶¹ ačkoli nepostihuje pouze zdraví, ale v různých aspektech se dotýká i jiných chráněných osobnostních statků přímo souvisejících s ochranou osobnosti (vzpomeňme například právo na rodinný život, soukromí). Pod náhradu škody řadíme odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění (§444 OZ), či jednorázovou paušalizovanou náhradu při úmrtí blízké osoby (§444 odst. 3). Ústavní soud tyto nároky označil jako tzv. „náhrada škody za nemateriální újmu“.¹⁶² Ústavní soud se tímto způsobem snažil o propojení obou oblastí v souladu s principy evropského deliktního práva.

S náhradou nemajetkové újmy při ochraně života a zdraví se setkáme také v oblasti ochrany osobnosti v §11 OZ. Ke zmatení pojmů dále přispívá i §16 OZ, kde je ohledně odpovědnosti za škodu způsobenou neoprávněným zásahem do práva na ochranu osobnosti odkazováno na oblast náhrady škody.

9.1. Non bis in idem

Tato právní zásada úzce souvisí s vymezením předmětu řízení při žalobách o náhradu škody na zdraví a řízení na ochranu osobnosti. Při striktním respektování zásady „non bis in idem“ nelze o tomtéž předmětu řízení rozhodnout dvakrát. O stejnou věc se jedná tehdy, týká-li se řízení stejných osob, stejného předmětu řízení, stejného nároku a v petitu žaloby je popsán stejnými skutkovými tvrzeními. Pojmenování nároků není důležité, podstatná je skutečná totožnost skutku, byť jsou pojmy „náhrada škody“ a „nemajetkové újmy“ často zmateny. Aby mohla stejná řízení probíhat (tedy aby zde nebyla překážka rei iudicatae a překážka litispendence) musí zde být prokázána nesporná rozdílnost nároků.

Do nedávna bylo toto v praxi běžně porušováno, když žalobci žádali souběžně odškodnění z titulu náhrady škody na zdraví (řízení u okresního soudu) a ochrany osobnosti (řízení u krajského soudu). Tyto tendence byly přímo podpořeny rozhodnutím

¹⁶¹ OZ, ODDÍL TŘETÍ, Společná ustanovení o náhradě škody: §442 - §449a

¹⁶² Nález ÚS ze dne 4.5.2005, sp. zn. Pl. ÚS 16/04

Nejvyššího soudu, který trval na názoru, že se jedná o zcela samostatné nároky. Soud ve svém rozhodnutí uvedl: „Lze proto uzavřít, že dovolatelka se mýlí, pokud dovozuje (případně spíše dovozuje účelově), že uplatnění nároků z titulu práva na ochranu osobnosti supljuje resp. doplňuje a rozšiřuje rozsah náhrady škody podle ustanovení § 442násl. o.z. (resp. § 420násl. o.z.), neboť se jedná o zcela svébytné a samostatné nároky podmíněné rozrůzněnou sférou ochrany, kterou poskytuje občanský zákoník.“¹⁶³

Česká doktrína a zejména pak její významní představitelé působící v oblasti medicínského práva tuto praxi právem kritizovali.¹⁶⁴ Možná právě v důsledku této kritiky došlo k zásadnímu průlomů a odklonu od dosavadní praxe a to v důsledku rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci ze dne 5.5.2010, které bylo publikováno ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu jako Rc 56/2011. V daném sporu se žalobkyně domáhala náhrady nemajetkové újmy spočívající ve voperování nesprávné nitrooční čočky na základě záměny hodnot v chorobopisu žalobkyně. V důsledku tohoto zákroku došlo k výraznému zhoršení zraku pacienta. Krajský soud v Brně dospěl k závěru, že se jedná o souběh práv a nároků z titulu ochrany osobnosti a náhrady škody na zdraví a žalobu zamítl. K zastavení žaloby nedošlo proto, že soud prvního stupně uznal fakt, že se přece jenom nejedná o žaloby naprosto totožné, nýbrž je mezi nimi dán vztah obecného a zvláštního. Proto také soud prvního stupně řízení na ochranu osobnosti nezastavil pro překážku litispendence, ale ve věci rozhodl tak, že žalobu zamítl.¹⁶⁵ Vrchní soud pak jen potvrdil rozsudek Krajského soudu v Brně, kde uvedl „..., že nesystematické navyšování nároků vzniklých z titulu náhrady škody za nemajetkovou újmu v podobě bolestného a ztížení společenského uplatnění cestou prostředků ochrany osobnosti není přípustné ani účelné, neboť by bylo porušením ústavního principu proporcionality, a to nikoli z hlediska podhodnocení vzniklé nemajetkové újmy, ale z hlediska opačného, k němuž by případné duplicitní ohodnocení a odškodnění téže újmy vedlo. V systému komplementární ochrany lidské osobnosti je ochrana jednotlivých osobnostních statků zakotvena nejen v obecné rovině v ustanovení § 11 a násl. obč. zák., ale i v jiných ustanoveních speciální povahy, která tuto obecnou právní ochranu zpřesňují či doplňují. V tomto rámci je pak právní ochrana lidského zdraví zakotvena, jedná-li se o nároky z porušení těchto osobnostních

¹⁶³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 2007, sp. zn. 30 Cdo 154/2007

¹⁶⁴ ŽDÁREK, Roman. Civilní odpovědnost při poskytování zdravotní péče. Medicínské právo [online]. 2007, 2007/11 [cit. 2012-02-13]. Dostupné z:

<http://www.medicinskepravo.cz/2007/11/civilni-odpovednost-pri-poskytovani.html>

nebo RYŠKA, Michal. Náhrada škody na zdraví a ochrana osobnosti. Právní rozhledy. 2009, č. 16, 591-593.

¹⁶⁵ Rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 28.8.2009, sp. zn. 24 C 23/2009

*statků vzešlé, právě v režimu náhrady škody za nemateriální újmu dle ustanovení § 444 odst. 1 a 2 obč. zák.*¹⁶⁶

Tímto rozhodnutím byl ukončen spor o souběh práv a nároků z titulu ochrany osobnosti a náhrady škody na zdraví, kterým se soudní praxe potýkala několik let. V současnosti není nadále možné, aby se osoby dotčené na zdraví domáhali spolu s nárokem na bolestné a náhradou za ztížené společenské uplatnění zároveň odškodnění v režimu ochrany osobnosti a uměle tak navyšovali, či nahrazovali svoje nároky. Judikatura se jednoznačně přiklonila k názoru, že nárok na bolestné a nárok za ztížení společenského uplatnění je ve vztahu speciality vůči způsobené újmě v oblasti ochrany osobnosti.

9.2. Spory o náhradu škody na zdraví v režimu ochrany osobnosti

Vyřešení otázky rozdělení právních režimů náhrady škody na zdraví a ochrany osobnosti neznamena, že by se poškození v jiných případech nemohli dočkat odškodnění z titulu ochrany osobnosti. Jak uvedl ÚS ve svém nálezu sp. zn. Pl. ÚS 16/2004, pokud by nároky za nemateriální újmu dané ustanovením dle § 444 odst. 1 OZ nebyly dostatečnou satisfakcí za škodu na zdraví, není vyloučeno, aby se dotčené osoby domáhaly další satisfakce podle obecných ustanovení na ochranu osobnosti.¹⁶⁷ V praxi mohou existovat i další situace, kdy z důvodů výrazné odlišnost skutků a odlišných osobnostních statků než lidský život, lze uvažovat o souběžném využití obou právních režimů. Jedná se například o žaloby podávané v důsledku absence informovaného souhlasu pacienta, kde se chrání právo na informace a na svobodné rozhodnutí pacienta. Do režimu právní ochrany osobnosti bude též spadat ochrana příbuzných obětí (sekundární oběti), kterým byla způsobena újma na zdraví a sekundární oběti domáhající se ochrany svých osobnostních práv s poukazem na zásah do svého rodinného života.

Za velice ilustrativní příklad tzv. „převisů“ z poslední doby považuji rozhodnutí Krajského soudu v Brně, který rozhodoval o odškodnění rodičů za způsobenou nemajetkovou újmu

¹⁶⁶ Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 5.5.2010, sp.zn. 1 Co 2/2010

¹⁶⁷ Tamtéž

v souvislosti s úmrtím dcery v roce 2000.¹⁶⁸ Dcera žalobců zahynula při srážce auta se sypačem silničářů na Uherskohradištsku.¹⁶⁹

Žalobci vznesli dvě kategorie nároků. První vznesený nárok se týkal neoprávněného zásahu do práva na zdraví. Soud se musel vypořádat se skutečností, že žalobkyni již bylo rozsudkem Okresního soudu v Uherském Hradišti ve spojení s rozsudkem Krajského soudu v Brně, pobočky Zlín¹⁷⁰ přiznáno odškodnění v souvislosti s dopravní nehodou z titulu náhrady škody na zdraví ve výši bezmála 3.9mil. Kč, zahrnující bolestné a ztížení společenského uplatnění. V souladu s rozhodnutím Vrchního soudu v Olomouci, publikovaném ve sbírce rozhodnutí pod Rc. 56/2011, pak soud došel k závěru, že „*nesystematické navyšování nároků vzniklých z titulu "náhrady škody za nemajetkovou újmu" v podobě bolestného a náhrady za ztížení společenského uplatnění cestou ochrany osobnosti není přípustné ani účelné.*“¹⁷¹ a daný nárok zamítl.

Druhý vznesený nárok se týkal neoprávněného zásahu do rodinného života žalobců v podobě usmrcení osoby blízké. Připomeňme, že standardní náhradu při usmrcení osoby blízké bylo i před zavedením ustanovení §444 odst. 3 OZ (tedy před 1.5.2004) považováno odškodnění ve výši 240 tis. pro každého z rodičů. I kdyby byl tedy zásah do osobnostních práv (konkrétně práva na rodinný život) realizován až po účinnosti zavedení paušálů, pak by i v tomto případě existovaly podmínky pro navýšení náhrady nemajetkové újmy s poukazem na mimořádnost věci. Soud v tomto konkrétním případě dovodil, že zde existuje důvod pro náhradu vzniklé újmy z důvodu mimořádné závažnosti, kterou objektivně spatřoval v několika faktorech. Prvním důvodem pro navýšení relativní satisfakce nad rámec 240tis. byl věk usmrceného dítěte. V rozsudku se uvádí: „*Jakkoli je újma spojená se smrtí dítěte obecně pro rodiče fatální a nevratnou újmou, rozsah újmy je v konkrétním případě akcentován právě i nízkým věkem dítěte a vyšší intenzitou vztahů mezi rodiči a dítětem v útlém věku, žijícími společně v jedné funkční domácnosti. Újmy, které se týkají malých dětí, jsou totiž v obecném lidském chápání mimořádně traumatizující a spjaté se značnými emocemi.*“¹⁷² V podobném duchu se v rozsudku argumentuje tím, že usmrcená dcera byla jediným dítětem žalobců

¹⁶⁸ Rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 16.12.2011, 24 C 123/2011 - 403

¹⁶⁹ Zlínský kraj má dát tři miliony rodičům, kterým sypač zabil dceru. Idues.cz [online]. [cit. 2012-02-29]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/zlinsky-kraj-ma-dat-tri-miliony-rodicum-kterym-sypac-zabil-dceru-px5-/domaci.aspx?c=A111216_130026_zlin-zpravy_sot

¹⁷⁰ Rozsudkem Okresního soudu v Uherském Hradišti č. j. 6 C 324/2002-285 ze dne 16.7.2008 a rozsudek Krajského soudu v Brně, pobočky ve Zlíně, č. j. 60 Co 571/2008-330 ze dne 10.12.2009

¹⁷¹ Rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 16.12.2011, 24 C 123/2011 - 403

¹⁷² tamtéž

a tím došlo ke ztrátě osobní životní perspektivy rodičů. Dalším rozhodným faktorem byl fakt, že žalobce byl přímým svědkem tragédie, při níž došlo k usmrcení dítěte, a informaci o smrti dítěte byl nucen poskytnout žalobkyni osobně po jejím procitnutí z kómatu. Ustálená soudní praxe považuje skutečnost, že pozůstalý je svědkem úmrtí osoby blízké za mimořádný důvod pro navýšení satisfakce, neboť se jedná o negativní zážitky, které se nesmazatelně vryjí do paměti nejbližší osoby a zůstanou v ní až do konce života.¹⁷³ Posledním důvodem pro mimořádné zvýšení satisfakce byl následný kvalifikovaný rozvrat manželství, který nastal právě v příčinné souvislosti s úmrtím jediné dcery.

V souvislosti s nárokem vzniklým neoprávněným zásahem do rodinného života osoby blízké se soud neztotožnil s obranou poškozeného, dle kterého se dostalo žalobkyni satisfakce prostřednictvím náhrady škody na zdraví. V rozhodnutí se uvádí: *„Náhrada škody na zdraví se totiž, co do předmětu i účelu tohoto institutu, týká újmy na jiném osobnostním statku žalobkyně, než je právo na rodinný život, in concreto újmy vzniklé na právu této žalobkyně na zdraví. Nedochozí proto v tomto směru právě s ohledem na jiný předmět právní ochrany k duplicitnímu odškodnění v rozporu s panujícím principem non bis in idem. Pokud by soud naopak na nesprávnou argumentaci žalovaného přistoupil, vedlo by to obecně k natolik absurdním závěrům, že pokud psychický stav rodiče, vzniklý v důsledku ztráty dítěte, dosáhne kvalit lékařsky uznatelného onemocnění (vážné duševní poruchy), nelze mu již poskytnout odškodnění za ztrátu dítěte, ale pouze za vzniklou duševní poruchu.*¹⁷⁴ S ohledem na výše uvedené považují za správné, že se soud nespokojil s paušálním odškodněním ve výši 240 tis. Kč a v souladu s principem proporcionality rozhodl o mimořádném navýšení o odškodnění 1.040 tis. Kč dle §13 odst. 2 OZ pro oba žalobce. Vzhledem k tomu, že žalovaný byl Zlínský kraj a obě přiznané částky nebyly vyhodnoceny pro žalovaného jako likvidační, soud v režimu ochrany osobnosti a v souvislosti s prokázaným zásahem do rodinného života nakonec přiznal každému ze žalobců náhradu nemajetkové újmy ve výši 1.5mil Kč.

¹⁷³ Srovnejte rozsudek Vrchního soudu v Olomouci sp. zn. 1 Co 218/2010 ze dne 28.4.2011

¹⁷⁴ Rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 16.12.2011, 24 C 123/2011 - 403

10. Místo závěru

Jsem si vědom toho, že formulovat jednoznačný názor na problematiku odškodnění nemajetkové újmy není vůbec jednoduché vzhledem ke komplexnosti nastíněné problematiky i vzhledem k tomu, že tato oblast doznala přijetím nového občanského kodexu zcela nový rozměr. I tak si troufnu tvrdit, že právě rozhodovací praxi soudů vděčíme za to, že nároky poškozených a přisouzené náhrady, lépe odpovídají hodnotám současné společnosti. V práci jsem se snažil ukázat, že prameny práva v oblasti náhrady nemajetkové újmy v ČR neposkytují soudci přesný legislativní návod, a tak jsou patrné tendence současné soudní praxe o překlenutí nedostatků extenzivním výkladem zákona. Praxe na to reaguje tak, že soudci využívají více možnosti volného uvážení a rozhodnutí podle konkrétní situace (tzv. soudcovské právo). V souvislosti s tím lze potvrdit, že v oblasti náhrady nemajetkové újmy plní nejvyšší soudy ČR (VS, NS, ÚS) úlohu sjednocování soudních rozhodnutí, zamezují svévoli při rozhodování konkrétních případů a tím posilují důvěru v právní jistotu a předvídatelnost soudních rozhodnutí.

V úvodní, teoreticky zaměřené části práce, jsem poukázal na problém v nedůsledném rozlišení pojmů újma a škoda v současném znění OZ. V současnosti je pouze materiální újma (škoda) předmětem náhrady škody. Domnívám se, že díky přístupu nového občanského kodexu NOZ, zejména pak díky zavedení principu plné náhrady nemateriálních újem, dojde ke zjednodušení možnosti přiznání adekvátní náhrady v případech ublížení na zdraví a způsobení duševních útrap. Současně i nové pojmosloví zavedené NOZ, lépe odpovídá evropským trendům v oblasti deliktního práva.

V části práce pojmenované „Nemajetková újma“ jsem se věnoval nárokům při újmě na zdraví uplatňovaným žalobami na náhradu škody na zdraví. Způsob taxace jednotlivých zdravotních postižení vyhláškou č. 440/2001 Sb., pomocí které se provádí ohodnocení bolesti a ztížení společenského uplatnění, nepovažuji za nejšťastnější. I když se současná praxe s limity určenými vyhláškou nakonec vyrovnala a poskytla soudci volnost uvážení ve formě mimořádného zvýšení odškodnění,¹⁷⁵ domnívám se, že opuštění konceptu rigidního sazebníku v NOZ a sázka na rozhodovací praxi soudů je krok tím správným směrem. Podobně lze argumentovat i v případě budoucího opuštění paušálního odškodnění pozůstalých v případě usmrcení osoby blízké. Absence tohoto ustanovení a zavedení institutů nových, které posilují práva poškozeného,¹⁷⁶ povede k posílení

¹⁷⁵ Např. náleží ÚS ČR ze dne 16. 10. 2007, sp. zn. Pl.ÚS 50/05

¹⁷⁶ Srovnej například §2957 NOZ, který zaručuje odčinění okolností zvláštního zřetele hodných

individualizace aspektů konkrétních případů. Jsem rád, že se opouští snaha o stanovení ceny lidského zdraví nebo dokonce lidského života.

V mnohých případech náhrady škody na zdraví docházelo k poskytnutí přiměřené satisfakce jen díky prostředkům v oblasti ochrany osobnosti. Nejasným výkladem a vlivem původní judikatury¹⁷⁷ docházelo k nesystematickému navyšování nároků vzniklých z titulů náhrady škody na zdraví cestou prostředků ochrany osobnosti. Stanoviskem Nejvyššího soudu publikovaným ve sbírce soudních rozhodnutí Rc 56/11 došlo k ukončení tohoto nežádoucího jevu. Přesto se i v dnešní době mohou poškození domoci odškodnění ochrany osobnosti, zejména sekundární oběti nebo v souvislosti se žalobami v důsledku absence informovaného souhlasu.

Domnívám se, že v budoucnu by bylo vhodné, aby se všechny případy, které se skutkově týkají té samé věci, rozhodovaly u soudu téhož stupně. Jedná se zejména o nároky na náhradu škody a bezdůvodné obohacení i nároky týkající se ochrany osobnosti. Tento problém nelze pochopitelně řešit novým občanským zákoníkem, nýbrž novelizací občanského soudního řádu, či rovnou novým civilním řádem soudním.

Závěrem lze konstatovat, že vlivem judikatury Ústavního soudu i myšlenek právní doktríny dochází k pozvolnému přibližování částek přiznávaných soudy ve sporech o náhradu nemajetkové újmy a ochrany osobnosti s ostatními státy v Evropě. Domnívám se, že vlivem nového občanského zákoníku, který se hlásí k posílení jusnaturalistické vize osobnosti člověka a k jeho ochraně, budeme svědky dalšího navyšování satisfakcí v případech zásahu do osobnostních práv nebo v případech náhrad nemateriální újmy.

¹⁷⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 2007, sp. zn. 30 Cdo 154/2007

Summary

This thesis describes the basic principles and trends in the areas of compensation and non-pecuniary damage, focusing on cases of health damages and compensation for immaterial damage in the disputes to protection of personality. Although both institutes compensate for damage to health or interference with individual rights, the conditions for their use vary widely. In the Czech Republic, in recent years in the area of compensation for non-pecuniary damage, can be seen an increase of disputes to protection of personality and it is also increasing trend granted compensation. The thesis points out the differences in the amount of awarded compensation and refers to the relevant case law from the area of compensation for non-pecuniary damage and protection of personality.

In practice, we often encounter cases where the victim on the basis of an identical act seeks redress as compensation for the health damage in the district court and also requires the application of a separate satisfaction claim from the right to protection of personality at the regional court. This raises the question whether the right to claim compensation for pain and suffering a social impairment compete with claims, resulting from protection of personality rights or whether it is a completely separate claim that provides the current Civil Code. Given the original resolution of claims to compensation for non-pecuniary damage and compensation of damages is very inadequately dealt with, we can find the above mentioned problems. The aim is to analyze these institutes, compare the current legal regulation with the new code of civil law, which will come into effect at the beginning of 2014 and provide an adequate level of material to allow differentiation of these two distinctive claims.

I will try to prove that the protection of personality is important, particularly where compensation for immaterial damage provides inadequate fixed protection and completely ignores the individual case by case disputes, such as the case one-time compensation for the death of persons close to.

The aim is to provide basic analysis of the legislation in force in the context of the current case law and approved the new Civil Code (referred as NOZ). Although there still remain almost two years before the new Civil Code come into effect the work also deals with the possible influence of the new Civil Code in disputes in the area of compensation non-pecuniary damage.

Seznam použitých zdrojů

Monografie, sborníky

- BEZOUŠKA, Petr. Základní východiska delikt ní náhrady škody. In NOVOTNÁ, Marianna; JURČOVÁ, Monika (eds.). S úkromné právo v európskej perspektíve. 1. vyd. Trnava: Typi Universitatis Tyrnaviensis, 2011
- BOBEK, Michal, et al. Komunistické právo v Československu : Kapitoly z dějin bezpráví. [s.l.] : [s.n.], 2009
- ELIÁŠ, Karel. Osnova občanského zákoníku. Plzeň : Aleš Čeněk, Osnova občanského zákoníku, 2009.
- KNAP, Karel, et al. Ochrana osobnosti. 4. vydání. [s.l.] : [s.n.], 2004
- KILKELLY, U.: The right to respect for private and family life. Human rights handbooks, No. 1. Strasbourg: Council of Europe, 2003
- LUBY, Štefan. Prevencia a zodpovednosť v občianskom práve I. Bratislava : [s.n.], 1958
- POKORNÝ, Milan; HOCHMAN, Josef. Odpovědnost za škodu: v právu občanském a pracovním. [s.l.] : [s.n.], 2008
- ŠVESTKA, Jiří. Odpovědnost za škodu podle občanského zákoníku. Praha : Nakladatelství československé akademie věd, 1966
- ŠÍNOVÁ, R. Iuridicum olomucense. 2008. vyd. Olomouc
- TICHÝ, Luboš. Náhrada škody v připravovaném návrhu českého občanského zákoníku. In ELIÁŠ, Karel. Vývoj práva delikt ní odpovědnosti za škodu v České republice, Rakousku a Evropě. PF UK. Praha : Vodnář, 2005

Články v odborných časopisech

- HAJN, Petr. K přiměřenému zadostiučinění ve sporech o ochranu osobnosti. Bulletin advokacie. roč. 2003, č. 4.
- HANDLAR, J. Několik poznámek ke koncepci odpovědnosti jako sekundárního právního vztahu. Právník, 2004, č. 2
- DOLEŽAL, Tomáš. Europeizace právních úprav náhrady škody na zdraví a náhrady imateriální újmy. Právník. 2007, č. 4, s. 423-432.
- MIKYSKA, Martin. Náhrada škody újmy na zdraví podle návrhu nového občanského zákoníku? : Krok kupředu nebo zpět. Právní rozhledy. 2008, č. 22
- RYŠKA, Michal. Náhrada škody na zdraví a ochrana osobnosti. Právní rozhledy. 2009, č. 16, 591-593.
- RYŠKA, Michal. Výše a účel náhrady nemajetkové újmy v penězích při ochraně osobnosti. Právní rozhledy. 2009, č. 9
- TELEEC, Ivo. Přirozené právo osobnostní a jeho státní ochrana. Právní rozhledy. 2007, č. 1
- TELEEC, Ivo. Test přiměřenosti zadostiučinění za nemajetkovou újmu. Právní rozhledy. 2010, č. 4

- VLASÁK, Michal. Aktuální vývoj civilních deliktů napříč Evropou na pozadí mezinárodní konference "European Tort Law 2008". Právní rozhledy. 2009, č. 13

Učebnice, komentáře

- ELIÁŠ, Karel, et al. Občanský zákoník : Velký akademický komentář. 1. vydání. Praha : [s.n.], 2008
- FIALA, Josef; KINDL, Milan a kol. Občanské právo hmotné. 2. upravené vydání. [s.l.] : [s.n.], 2009
- KNAPPOVÁ, Marta; ŠVESTKA, Jiří; DVOŘÁK, Jan. Občanské právo hmotné 2. 4, aktualizované a doplněné vydání. [s.l.] : [s.n.], 2006
- ŠVESTKA, Jiří; SPÁČIL, Jiří; ŠKÁROVÁ, Marta; HULMÁK, Milan a kolektiv. Občanský zákoník I, II. 2. vydání. Praha : [s.n.], 2009

Právní předpisy

- Zákon č. 40/1964 Sb. ze dne 26. února 1964, občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 101/2000 Sb. ze dne 4. dubna 2000, o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 262/2006 Sb. ze dne 21. dubna 2006, zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon 40/2009 Sb. ze dne 8. ledna 2009, trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- Vyhláška č. 32/1965 Sb. ministerstev zdravotnictví a spravedlnosti, Státního sociálního zabezpečení a Ústřední rady odborů ze dne 1. dubna 1965 o odškodňování bolesti a ztížení společenského uplatnění
- Vyhláška č. 440/2001 Sb. Ministerstva zdravotnictví ze dne 30. listopadu 2001 o odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění ve znění vyhlášky č. 50/2003 Sb.

Judikatura

Ústavní soud

- Nález ÚS ze dne 1. 3. 2000, II. ÚS 517/99, [32/2000 USn.]
- Nález ÚS ze dne 22. 6. 2000, III. ÚS 170/99, [96/2000 USn.]
- Usnesení ÚS ze dne 20.5.2002, sp. zn. IV. ÚS 315/01
- Nález ÚS ze dne 4.5.2005, Pl. ÚS 16/04, [98/2005 USn.]
- Nález ÚS ze dne 16.10.2007, Pl. ÚS 50/05 -2, [Výběr ÚS 3209/2007]
- Nález ÚS ze dne 5.8.2009, I. ÚS 1310/09, [180/2009 USn.]
- Nález ÚS ze dne 5.8.2010, II. ÚS 3168/09 [158/2010 USn.]
- Nález ÚS ze dne 31.8.2010, II. ÚS 635/09 [Výběr 1/2011]
- Nález ÚS ze dne 25.05.2011, IV. ÚS 2842/10

Nejvyšší soud

- Rozsudek NS ze dne 31.10.1988, 1 Cz 60/88 (R10/1992)
- Rozsudek NS ze dne 30.11.1990, 1 Cz 86/90 (R 7/1992)
- Rozsudek NS ze dne 31.01.1996, II Odon 15/1996
- Rozsudek NS ze dne 22.11.2001, 21 Cdo 2115/2000
- Usnesení NS ze dne 23.06.2005, 25 Cdo 2268/2004
- Rozsudku NS ze dne 8.12.2005, 25 Cdo 1906/2004
- Rozsudek NS ze dne 27.04.2006, 25 Cdo 759/2005
- Usnesení NS ze dne 14.9.2006, 25 Cdo 1156/2005
- Rozsudek NS ze dne 20.12.2006, 25 Cdo 3147/2005
- Rozsudek NS ze dne 30.11.2006, 30 Cdo 2919/2006, [C 4691]
- Usnesení NS ze dne 28.6.2007, 30 Cdo 154/2007
- Rozsudek NS ze dne 31.7.2007, 25 Cdo 2855/2004 (R 100/2007)
- Rozsudek NS ze dne 20.3.2010, 25 Cdo 2258/2008-123
- Rozsudek NS ze dne 27.3.2008, 29 Odo 1538/2006
- Rozsudek NS ze dne 12.11.2008, 31 Cdo 3161/2008, [Výběr 2/2008]
- Rozsudek NS ze dne 14.04.2011, 30 Cdo 1975/2009, [Výběr 2485/2011]
- Usnesení NS ze dne 31.5.2011, 30 Cdo 2428/2010

Vrchní soudy

- Rozsudek VS v Praze ze dne 17.5.1999, 6 A 95/94-87 [SJS 619/2000]
- Rozsudek VS v Olomouci ze dne 28.3.2001, 1 Co 204/2000, 1 Co 205/2000
- Rozsudek VS v Olomouci ze dne 17.2.2004, 1 Co 63/2003 [R 4/2008]
- Usnesení VS v Praze ze dne 23.02.2009, 1 Co 349/2008
- Rozsudek VS v Olomouci ze dne 20.1.2010, 1 Co 137/2009
- Rozsudek VS v Olomouci ze dne 5.5.2010, sp.zn. 1 Co 2/2010
- Rozsudek VS v Olomouci ze dne 28.4.2011, sp. zn. 1 Co 218/2010

Krajské soudy

- Rozsudek KS v Ostravě ze dne 19. 7. 2000, 23 C 82/99
- Rozsudek KS v Českých Budějovicích (pobočka Tábor) ze dne 15. 11. 2005, 14 To 290/2005
- Rozsudek KS v Brně ze dne 29.8.2008, 24 C 7/2007
- Rozsudek KS v Brně ze dne 30.1.2009 sp.zn. 24 C 36/2008
- Rozsudek KS v Brně ze dne 28.8.2009, sp. zn. 24 C 23/2009
- Rozsudek KS v Brně, (pobočka Zlín) ze dne 10.12.2009, 60 Co 571/2008-330
- Rozsudek KS v Brně ze dne 16.12.2011, 24 C 123/2011-403

Okresní soud

- Rozsudek OS v Uherském Hradišti ze dne 16.7.2008, 6 C 324/2002-285

Internetové zdroje

- IDNES.CZ [online]. 15.04.2010 [cit. 2011-11-16]. Nejezdíte na kole s přilbou, riskujete nižší odškodnění, rozhodl soud. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/nejezdite-na-kole-s-prilbou-riskujete-nizsi-odskodneni-rozhodl-soud-1ia-/krimi.aspx?c=A100415_110040_krimi_js
- KÜHN, Zdeněk. Jiné právo [online]. 14.04.2010 [cit. 2011-11-16]. Jak je důležité mít přilbu. Dostupné z: <http://jinepravo.blogspot.com/2010/04/jak-je-dulezite-miti-prilbu.html>
- Stanovisko MZ k problematice hrazení výměny zdravotně nevyhovujících prsních implantátů PIP v České republice. In: Ministerstvo zdravotnictví ČR [online]. [cit. 2012-03-06]. Dostupné z: http://www.mzcr.cz/dokumenty/stanovisko-mz-k-problematice-hrazeni-vymeny-zdravotne-nevyhovujicich-prsnich-imp_5916_1.html
- DOLEŽAL, Tomáš. Prsní implantáty – Kritika stanoviska MZ ČR k úhradě nákladů za reoperaci. In: Zdravotnické právo a bioetika [online]. [cit. 2012-03-06]. Dostupné z: <http://zdravotnickepravo.info/prsni-implantaty-kritika-stanoviska-mz-cr-k-uhrade-nakladu-za-reoperaci/>
- O (netradičnom) využití žaloby na ochranu osobnosti z 02.12.2008 na blogu jinéprávo, [cit. 22.10.2011], Dostupné z: <http://jinepravo.blogspot.com/2007/12/o-netradinom-vyuit-aloby-na-ochranu.html>
- ELIÁŠ, Karel. Nový občanský zákoník: Náhrada škody – přednostně uvedením do předešlého stavu [online]. 2011 [cit. 2011-10-29]. Konkrétní změny. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/cz/nahrada-skody/konkretni-zmeny.html#4>
- Sněmovní tisk 835/0, část č. 1/3: Vl.n.z. občanský zákoník. In: Poslanecká sněmovna, 5. volební období, 2006-2010 [online]. [cit. 2012-02-12]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=835&CT1=0>
- PREUSS, Ondřej. Via Legis: Blog o právu a právní vědě [online]. 16. prosince 2010 [cit. 2011-10-29]. Dostupné z: <http://vialegis.blogspot.com/2010/12/skutecne-je-konec-s-diskuzi-na-tema.html>
- Principles of European Tort Law. In: European Group on Tort Law: EGTL [online]. english. 2005 [cit. 2012-02-14]. Dostupné z: <http://civil.udg.edu/php/biblioteca/items/283/PETL.pdf>
- Principles of European Tort Law. In: European Group on Tort Law: EGTL [online]. czech. 2005 [cit. 2012-02-14]. Dostupné z: <http://civil.udg.edu/php/biblioteca/items/287/PETLCzech.pdf>
- ŽDÁREK, Roman. Civilní odpovědnost při poskytování zdravotní péče. Medicínské právo [online]. 2007, 2007/11 [cit. 2012-02-13]. Dostupné z: <http://www.medicinskepravo.cz/2007/11/civilni-odpovednost-pri-poskytovani.html>
- Zlínský kraj má dát tři miliony rodičům, kterým sypač zabil dceru. Idnes.cz [online]. [cit. 2012-02-29]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/zlinsky-kraj-ma-dat-tri-miliony-rodicum-kterym-sypac-zabil-dceru-px5-/domaci.aspx?c=A111216_130026_zlin-zpravy_sot